

Ankara'nın 11 Eylül 1957 Sel Felaketi ve Siyasi Gündemi

Ankara's 9/11: 1957 Flood Disaster and Its Concurrent Political Agenda

İhsan Seddar KAYNAR

Yrd. Doç. Dr., Öğretim Üyesi, Hakkâri Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Hakkâri
seddar@gmail.com

DOI: 10.5505/jas.2017.27247

Öz

Türkiye siyasi tarihinde 1957 yılında yapılan erken genel seçim çok önemli bir dönüm noktasıdır. Seçim kanununun değiştirilerek erken seçim kararının alındığı 11 Eylül gününde Ankara şehri, tarihinin en büyük doğal afetine şahit olmuştur. Hatip Çayı vadisinde Elmadağ'dan Lalahan'a ve vadi boyunca Hasanoğlan, Kayaş ve Ankara'ya doğru ilerleyen sel suları Üreğil, Mamak, Saimekadın, Gülveren, Demirlibağçe, Bent Deresi, İsmetpaşa Mahallesi, Atıfbey, Dışkapı, Kazıkıçı Bostanları ve Akköprü semtlerini su altında bırakmıştır. Çok sayıda insanın hayatını kaybettiği ve çok büyük maddi zararın olduğu felaket sonrasında Ankara'nın doğal dokusuna çok önemli müdahaleler yapılmıştır. Yurtiçinde çok önemli yardım kampanyaları düzenlenmiş ve yurtdışından da destek gönderilmiştir. Selden önce Bent Deresi'nde başlayan istimlak çalışmaları can kaybını azaltsa da, selden sonra dere menfez içine çekilerek bölge insansızlaşmıştır. Felaketedelere mahalle kurulacağı ve bedelsiz ev dağıtılacağı sözü verilse de, sadece 4 blok apartman yapılmış ve evlerden bedel alınmıştır. Erken seçimde DP'nin Ankara'dan milletvekili çıkaramadığı görülmüş ve seçilmiş belediye başkanı yerine valilerin görevlendirildiği mansup reislik ile Ankara idare edilmeye başlamıştır. Ankara'da yaşanan en büyük felaket olan 11 Eylül 1957 Sel Felaketi; Ankara'nın ve Ankaralıların hafızasından tamamen silinmiştir. Çalışma, Sel Felaketi'nin hatırlanabilmesi için, 1957 yılının 11 Eylül Çarşamba günü Ankara'da ne olduğu, ertesi günlerde yaşananlar ve alınan önlemleri anlatmaya çalışmaktadır.

Anahtar sözcükler: Doğal afet, Sel, 11 Eylül 1957 Sel felaketi, Hatip Çayı, Ankara

Abstract

The 1957 early general elections is a milestone in the political history of Turkey. On September 11, 1957 the electoral law amendment was passed and an early election was called. But on the same day, Ankara faced the most drastic natural disaster of its history. The flood came through Hatip Creek valley and passed Elmadağ and Lalahan. It proceeded to Hasanoğlan, Kayaş, and Ankara, as a result; Üreğil, Mamak, Saimekadın, Gülveren, Demirlibağçe, Bent Deresi, İsmetpaşa, Atıfbey, Dışkapı, Kazıkıçı Bostanları, and Akköprü were all submerged with the flood water. In the aftermath of many casualties and huge financial damage Ankara's natural structure was extremely intervened. Domestic Aid campaigns were organized and also foreign aid was received. Before the flood, expropriation of Bent Deresi area had already been started, which partially reduced the number of losses. Yet, after the flood, this area was completely depopulated through the construction of culverts. Even though the disaster victims were promised a new district and free housing, only four apartment blocks were built and expenses were collected. In the early elections Democrat Party's candidates lost their seats. Consequently, Ankara started to be governed by an appointed administrative manager, rather than by the head of elected municipal administration. The September 11, 1957 flood is forgotten by the citizens of Ankara. This paper focuses on September 11, 1957 and the following events and measures taken, for it to be remembered.

Keywords: Natural Disaster, Flood, 1957, Hatip Creek, Ankara

Giriş

Ankara şehri Hatip Çayı (Şekil 1), Çubuk Suyu ve İncesu Deresi'nin bir araya geldiği yerde kurulmuştur. Şehir, bu derelerin marifetleri ile anılmış; tiftik bu derelerde temizlenmiş, tabakhane bu derelerin suyunu kullanmış ve şehri doyuran bostanlar bu derelerin suyundan can almıştır. Ankara'nın en önemli doğal zenginliği olan derelerin doğal ortamıyla korunmasına yönelik hiçbir girişimde bulunulmamış ve akarsuların toprak altına çekilmesi ile şehir mekânsal özelliklerinin önemli bir kısmını yitirmiştir. Cumhuriyet tarihinde Ankara'nın yaşadığı en büyük doğal afetin, şehrin akarsu zenginliği ile ilişkili olması bu yazının konusunu oluşturmaktadır. Hatip Çayı'ndan kaynaklanan 11 Eylül 1957 Sel Felaketi unutulmuş, Ankara'nın ve Ankaralıların hafızasından tamamen silinmiştir.

Hatip Çayı, Ankara şehir merkezinden geçerken üzerinde kurulu Romalılardan kalma su bendi olduğu için, Bent Deresi adını alsa da 1930'lu yılların başında yapılan eklentilerle orijinalliğini kaybeden bentler tümüyle yıkılmıştır. Bentlerden sonra tabakhanelerin önünden geçtiği için Hatip Çayı'na Tabakhane [Debbağhane] Deresi adı da verilmektedir. Hatip Çayı, Ankara'nın doğusunda yer alan yaklaşık 2.000 metre yüksekliğindeki İdris Dağı'ndan doğduktan sonra; önce güneybatıya akarak Hasanoglan Ovası'nın sularını toplayıp, sonra batıya yönelerek Kayaş vadisine girdiği için Kayaş Suyu olarak da adlandırılır (Tamur, 2012, s14). Kayaş Suyu, Hatip Çayı, Bent Deresi ve Tabakhane Deresi gibi çok sayıda ismi olan akarsu; yaygın olarak Ankara şehrinin tarihi yerleşimi olan Kale'nin eteklerinden geçerken aldığı Bent Deresi adıyla bilinir (Kaynar, 2016, ss.15-16).

Anadolu şehirleri arasında akarsu açısından zengin sayılabilecek Ankara'nın bu zenginliği, bazı eserlerin konusu olmuş, bunların da çok azında taşkınların ya da sel felaketlerinin boyutları ele alınmıştır. Ankara'nın karşılaştığı en büyük doğal afet 1957 yılında yaşanmış olsa da, "11 Eylül 1957 Sel Felaketi" nin literatürde ele alınmadığı görülmektedir. Cumhuriyetin 50. yılında yayımlanan

"Ankara 1973 İl Yıllığı"nın "Coğrafya" bölümünün alt bölümü "Taşkınlar"dan bahsetmekte ve 1945 yılından başlayarak Ankara'daki taşkınların kronolojik bir sıralaması yapılmaktadır (Cumhuriyetin 50. yılında Ankara, 1973, ss.40-41).¹ Ankara'nın dereleri üzerine yazılmış eserler arasında en bilineni ve alanında tek olanı Erman Tamur'un 2012 yılında yayımladığı "Suda Suretimiz Çıkıyor" adlı çalışmadır. Tamur, dönemin dergilerini kullanarak sel felaketinin boyutlarını aktarmakta, tanıklıklara yer vermekte ve kendi arşivinden fotoğraflarla anlatımı zenginleştirmektedir. Sel felaketinden bahseden diğer bir eser ise, ilk baskısı 2006 yılında yapılan Funda Şenol Cantek'in derlediği "Sanki Viran Ankara" kitabıdır. Kitabın içinde Şenol Cantek'in yazdığı "Sel Gider, Kum Kalır" bölümü, doğrudan sel felaketi ile ilişkili olsa da, yazıda sel felaketi ve onun boyutları öne çıkmamaktadır. Öne çıkan anlatı sel sonrasında daire; sözlü tarih çalışması ile felaketzedelere yapılan kalıcı konutlar olan Seylap Sitesi'nde sel sonrası kurulan yeni yaşam ve geçkondudan apartman dairesine uzanan sosyalleşme pratikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. ASKİ Genel Müdürlüğü'nün yayın faaliyeti olarak 2013 yılında basılan ve altı kitaptan oluşan "Anadolu'da Su Medeniyeti" dizisi de Ankara'nın ve Anadolu'nun su dünyası üzerinde yapılmış çok önemli bir kaynaktır.² Görsel yönü güçlü olan altı kitaplık dizinin son kitabında "Derelerimiz" bölümünde Çubuk Çayı, Hatip Çayı ve İncesu Deresi hakkında genel bilgiler yer almaktadır. Eserde akarsular, onların doğallığını bozmasına rağmen yapılan müdahaleler ve müdahalelerin gerekçeleri yer almıştır: İncesu Deresi bataklık ve salgın hastalık yüzünden, Hatip Çayı ise 1957 sel felaketine neden olduğu için menfez içine çekilmiştir (ASKİ, 2013, s. 64). Şehrin hafızasında yapay göletler olarak önemli bir yere sahip olan ve 1957 sel felaketi sonrasında yapılan "sel kapanları" söz konusu eserde yer bulmamıştır.

Ankara şehir merkezinde varlıklarını tarihsel olarak bildiğimiz derelerin suyu; bugün beton kanallar içerisinde yer altında akmakta ve şanslı olanların üzerinden kendisiyle aynı isimde asfalt yollar geçmektedir. Bu çalışmada 11 Eylül 1957 tarihinde Ankara'da gerçekleşen sel felaketi ele

- 1 Bazı dönemler yılda iki defa olan taşkınların tarihleri ve etkilediği yerler şöyledir: 4 Mayıs 1946'da Bent Deresi, 7-8 Mayıs 1947'de Hatip Çayı, 9 Temmuz 1950'de Ankara'nın bazı semtleri, 22 Mayıs 1951'de Ankara'nın bazı mahalleri, 12-15 Haziran 1951'de Dikmen ve İncesu Dereleri, 20-23 Temmuz 1952'de Kayaş'ta su baskını, 17 Şubat 1953'de Çubuk Çayı taşarak Varlık Mahallesi'ni sular altında bırakmış, 1 Mayıs 1953'de şehre yağın yağmur ve dolu ile şehir merkezinde oluşan seller, 19 Haziran 1954'de sağanak yağış sonucu bazı semtleri su basmış, 9-11 Eylül 1957'de Hatip Çayı havzasından gelen sel şehir tarihinin en büyük taşkını meydana getirmiş ve 196 kişi hayatını kaybetmiş ve 18-21 Haziran 1961'de Bayındır Çayı, Esat ve Dikmen Dereleri taşmıştır.
- 2 Diziyi oluşturan kitaplar Anadolu Şehrinin Su Yapıları, Ankara Hamamları ve Kaplıcaları, Anadolu Şehrinin Günlük Hayatında Su Kültürü, Anadolu'da Suyun İzi, Geleneksel Türk Sanatında ve Edebiyatımızda Su ve Ankara'da Su Altyapısı'dır. Kitapların hepsi PDF formatında <http://yayinlar.aski.gov.tr/> adresinden indirilebilmektedir.

alınmaktadır. Sel felaketinin boyutları ortaya çıkarıldıktan sonra Ankara'yı nasıl olumsuz etkilediği incelenecektir. Literatürün zayıf olduğu bu konuda, felaketin boyutları 11 günlük gazetenin 1957 yılının Eylül ayı boyunca yayımlanan bütün nüshaları taranarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Selin gerçekleştiği günün Meclis tutanakları incelenmiş, ancak aynı akşam Meclis seçim kararı alarak kendini feshettiği için meclis tutanaklarının katkısı sınırlı olmuştur. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nin kataloglarının tasnif edilmiş fonlarında Ankara'nın 1957 yılındaki sel felaketi hakkında kayıt bulunamamıştır. Cumhuriyet Arşivi'nde erişilebilen tek belge Başbakan Adnan Menderes'e gönderilen 4 ayrı geçmiş olsun telgrafıdır. Telgraflar 12 Eylül 1957'de Beypazarı Belediye Reisi Osman Karaalp'ten (Şekil 2), 12 Eylül 1957'de Oleyis Sendikası Başkanı Yunus Yakar'dan (Şekil 3), 13 Eylül 1957'de İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Başkanı Mahmut Yüksel'den (Şekil 4) ve 14 Eylül 1957'de Hacıbektaş Belediye Azası Sefer Ulutaş'tan (Şekil 5) gönderilmiştir (121/772/7, BCA). Sel felaketinin yaralarının sarılmasında çok önemli bir aktör olarak Kızılay'ın öne çıkmasına rağmen, Kızılay'ın arşiv kataloglarında da aynı yokluk devam etmektedir.³ Bu nedenlerle çalışmanın çerçevesini çizen ve içeriklendiren temel kaynaklar 11 Eylül 1957 günü Meclis Tutanakları ile 12, 13, 14 ve 15 Eylül 1957 tarihli günlük gazeteler olmuştur. Akşam, Zafer ve Ulus Gazeteleri ile ana çerçeve çizilmiş; Cumhuriyet, Hergün, Hürriyet, Gece Postası, Milliyet, Tercüman, Vatan ve Yeni Sabah gazeteleri ile çalışma oluşturulmuştur. Adı geçen 11 gazetenin Eylül ayı içinde yayımlanmış 51 haberi ve 1 köşe yazısı çalışmada kullanılmıştır. Bunlardan Akşam (Şekil 6), Gece Postası (Şekil 7), Hürriyet (Şekil 8), Vatan (Şekil 9) ve Zafer (Şekil 10) gazetelerinin 12 Eylül günü çıkan nüshalarının ilk sayfalarına makalenin içinde yer verilmiştir. CHP'nin yayın organı Ulus Gazetesi'nin 12 Eylül (Şekil 11) ve 13 Eylül (Şekil 13) günleri arka sayfaları ile DP'nin yayın organı Zafer Gazetesi'nin 12 Eylül (Şekil 12) ve 13 Eylül (Şekil 14) günleri arka sayfalarında sel felaketinin ayrıntılı fotoğrafları verildiği için, bu sayfalara makalenin içinde yer verilmiştir.

Ankara'nın Siyasi Gündemi

19 Haziran 1957'de kabul edilen 7033 sayılı yasa ile Ankara'nın idari yapısında önemli değişiklikler olmuş ve 5 yeni kaza kurulmuştur (TBMM, 1957a). Yeni kazaların kurulması yasalama olsa da tüzel kişiliklerinin oluşturulması ve resmen kurulmaları zamana bırakılmıştır.

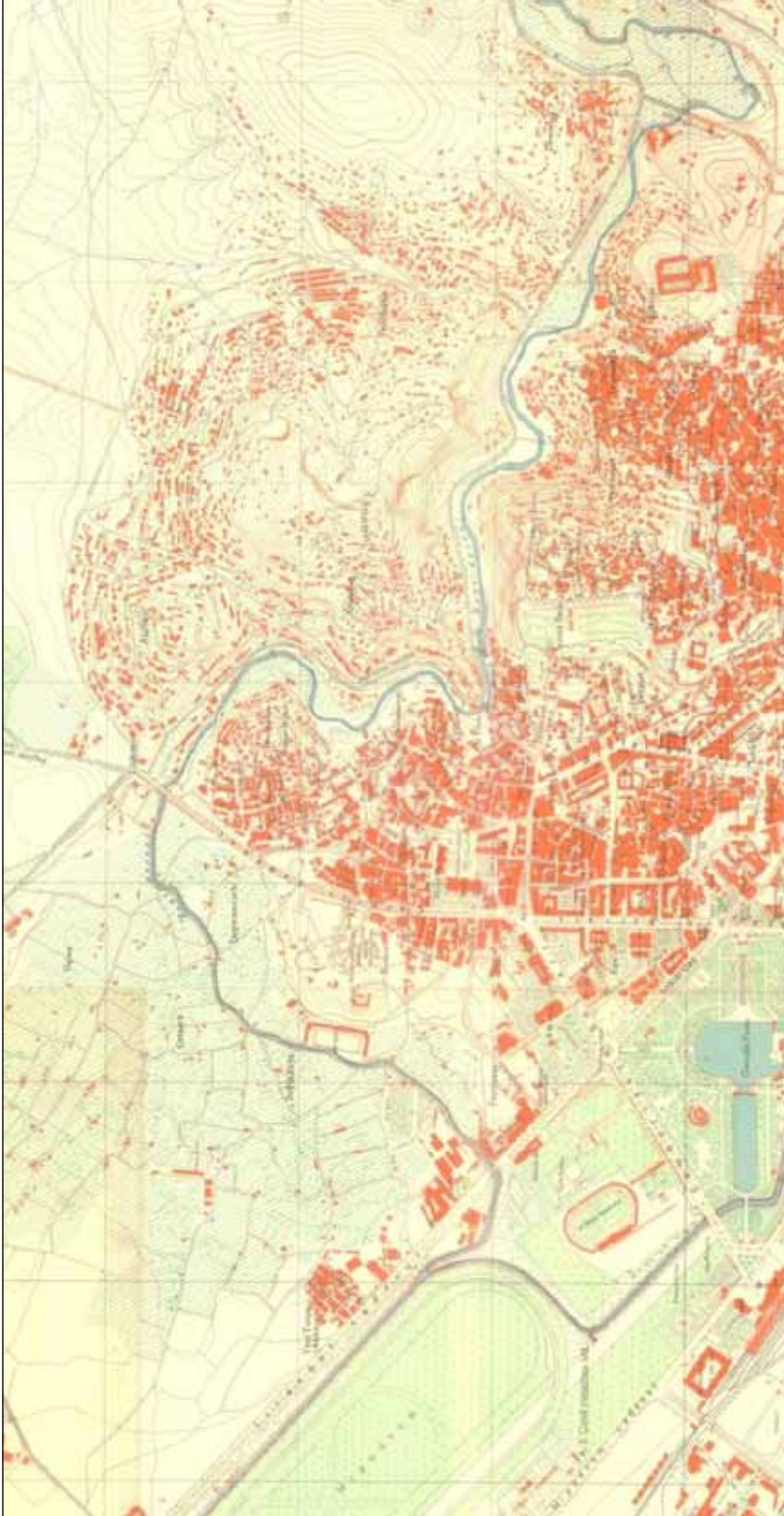
Güdül ve Yenimahalle kazalarının 1 Eylül 1957'de; Elmadağ, Sulakyurt ve Delice kazalarının 1 Nisan 1960 tarihinde kurulması kararlaştırılmıştır. Ankara şehir merkezine 5 km mesafede ve belediye sınırları içinde yer alan Yenimahalle, 18 köylük Etimesgut Nahiyesi, 31 köylük Halkavun Nahiyesi ve 17 köylük Zir Nahiyesi bir araya getirilerek oluşturulmuştur (TBMM, 1957b). DP döneminde de Ankara'nın büyümesi ve gelişmesinin devam ettiğinin göstergesi olarak Yenimahalle ve Güdül'de kaza teşkilatı kurulmasını, Zafer Gazetesi öne çıkararak duyurmuştur ("Yenimahalle ve Güdül Kaza Teşkilatı Faaliyete Geçiyor," 1957, s.1). Ertesi günlerde de Yenimahalle'nin kaza olması haberlerini vermeye devam eden gazetede, açılışa katılan öğrencilerin ellerindeki dövizlerden birine işaret ederek "Yenimahalle'yi tarla olarak alan DP, onu şehir haline getirmişti" ifadesini kullanmaktadır ("Ankara'da İki Yeni Kaza: Yenimahalle ve Güdül," 1957, s.1).

1957 yılının Eylül ayı, Türkiye'de siyasi gündemin çok hızlı aktığı bir dönem olarak öne çıkmaktadır. 1958 yılı seçimlerinin DP tarafından 1 yıl öne çekilmesi 1957 yılının yaz aylarının gündemini meşgul etmiştir. DP Meclis Grubu, 27 Ekim 1957 tarihini erken seçim günü olarak tespit etmiş, ancak Meclis'in gündemine getirerek kanunlaştırmamıştır ("D.P. Grubu Seçim Tarihini Tesbit Etti: 27 Ekim," 1957, s.1). Eylül ayının ilk günlerinde seçimin öne çekilmesi karşısında CHP, Hürriyet Partisi ve CMP ittifak ile seçime gitme görüşmeleri yapmaya başlamış, parti kongrelerinden parti yönetimlerine ittifak yapılabilmesi için yetkiler verilmiştir. Diğer partilerin kendisine karşı birleşmesini önlemek için, DP seçim kanununda tadilat yaptıktan sonra seçim kararı almak istemektedir ("İşbirliği "RESMEN" İlan Edildi, Fakat İktidar KANUN Hazırlıyor," 1957, s.1). Eylül ayının en önemli haberlerinden biri de DP'nin dört kurucusundan biri olan Fuat Köprülü'nün DP'den ihraç edileceğidir. İhraç edilmeyi beklemeden, 7 Eylül günü kendisi DP'den istifa etmiştir ("Fuat Köprülü DP'den İstifa Etti," 1957, s.1). 1946 yılında partinin kuruluşunda ve 1950'de iktidara gelmesinde çok önemli emeği olan Fuat Köprülü, erken seçim gündemdeyken 7 Eylül 1957'de partisinden istifa etmiştir. CMP'nin başında yer alan Osman Bölükbaşı ise Ankara Merkez Ceza Tevkif Evi'nde hapidedir.

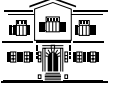
11 Eylül Meclis Gündemi

11 Eylül günü Hükümet; erken seçim kararını Meclis'te almadan önce, seçim kanununda yapmak istediği değişiklikleri ani olarak Meclis'e sevk etmiştir. Seçim

3 Kızılay'ın arşiv kataloglarına internette erişilebilmektedir. Bkz. <http://kizilaytarih.org/arsiv-katalogu.html>

Şekil 1. Ankara yerleşim planı, 1944.
Kaynak: VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
PTT

Devlet telgraf muhabetatından dolayı mesuliyet kabul etmez.

8

TELGRAFF

Adres : ANKARA MENDERES
BASVEKİL ANKARA.

YOL

Sıra No.	İlk merkez	No.	KELİME	VERİLDİĞİ		RESMİ	ORTA MERKEZ	ALINDIĞI		İMZA
				Tarih	Saat			Tarih	Saat	
	BEYPAZARI	134	25	12	10	HUSUSİ	SİRETTİR	12/9	16 10	ÖZCAN

ANKARA NİN BEND DERESİ MINTIKASININ UGRADIĞI SEL FELAKETİNİ ÜZÜNTÜ İLE ÖĞRENLİK BEYPAZARLI HEMŞİRLERİNİ BAĞIŞA TEESÜTLE İLİZE İSTİBAK EDERİZ HURMETLERİMİLE BEYPAZARI BELDIYE REİSİ OSMAN KARAALP

036 01 1217727

Şekil 2. 12 Eylül 1957'de Beypazarı Belediye Reisi Osman Karaalp'in telgrafı. Kaynak: 121/772/7, BCA.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
T. U.
PTT İ.U.M.

Devlet telgraf muhabetatından dolayı mesuliyet kabul etmez.

15/110

TELGRAFF

Adres : SAYIN BASBAKAN ADNAN MENDERES ANKARA

YOL

Sıra No.	İlk merkez	No.	KELİME	VERİLDİĞİ		RESMİ	ORTA MERKEZ	ALINDIĞI		İMZA
				Tarih	Saat			Tarih	Saat	
	IST. BEYOĞLU	21590	30	12/9/957	14/40					

DUN ANKARADA ZUHUR EDEN SEL FELAKETİ DOLAYISILE CAN KAYBINDAN DOLAYI UTUNTUMUZ SONSUZDUR HADDİ FELAKET KRİSİNDE ENİRLERİNİZE İNTİZAR ETNEKTEYİZ SYĞILARINIZLA

OLEYİ SENDİKASI BASKANI YUNUS YAKAR

036 01 1217727

Şekil 3. 12 Eylül 1957'de Oleyis Sendikası Başkanı Yunus Yakar'ın telgrafı. Kaynak: 121/772/7, BCA.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
T. C.
PTT L. U. M.

Devlet telgraf muhaberatından dolayı mesuliyet kabul etmez.

TELEGRAM
52686
K/10

(Örnek : İSB, 2)

YOL
Servis İşaretleri

Adres SURET
SAYIN ADNAN MENDERES
BAŞVEKİL ANKARA

Sıra No.	İlk merkez	No.	KELİME	VERİLDİĞİ		RESMİ	ORTA MERKEZ	ALINDIĞI		İMZA
				Tarih	Saat			Tarih	Saat	
						HUSUSİ				

1376 BESİKTAŞ 50 13/9 1957 =

11 EYLÜL GÜNÜ GİZEL ANKARALIMIZDA VUKU BULAN BÜYÜK FELAKET İSTANBUL İŞÇİLERİNİ DE TEŞSÜRRE GARKETMİŞTİR BU FELAKETİN AÇMIŞ OLDUĞU YARALARIN KAPATILMASINDA EMİRLERİNİZE ARADE OLDUĞUMUZU ARZEDER ULU TANRIDAN SİZLERE YARDIMCI OLMASINI TEMENNİ EDERİZ SAYGILANIMIZLA 13 EYLÜL 1957 TARİH VE 2190

IR = İSTANBUL İŞÇİ SENDİKALARI BİRLİĞİ BAŞKANI MAHMUT YÜKSEL +

030 01 1217727

Şekil 4. 13 Eylül 1957'de İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Başkanı Mahmut Yüksel'in telgrafi. Kaynak: 121/772/7, BCA.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
T. C.
PTT L. U. M.

Devlet telgraf muhaberatından dolayı mesuliyet kabul etmez.

TELEGRAM
47404

(Örnek : İSB, 1)

YOL
Servis İşaretleri

Adres
SAYIN BAŞBAKAN
ADNAN MENDERES
ANKARA

Sıra No.	İlk merkez	No.	KELİME	VERİLDİĞİ		RESMİ	ORTA MERKEZ	ALINDIĞI		İMZA
				Tarih	Saat			Tarih	Saat	
						HUSUSİ	SURET			

ANKARA 6437 77 13/9 120/20

11/9/1957 ÇARŞANBA GÜNÜ ANİDE VUKU BULAN KORKUNC SEL AFETİ BUTUN KUDRET VE KUVVETİNİZLE VAKTİNDE ALINAN TERTİBAT VE MUDAHALENİZLE VE BİLHASSA YÜKSEK İLERİ BORUSLERİNİZLE ÖNGEDEN SU MEORASINDAKİ BEBEKONDULARIN YIKTIRILMASINDAN AFETİN TEVLİT EDECEĞİ CAN VE MAL KAYBIMIZ ASGARİ YUZDE BESLE ONLENEBİLMİŞ VE FELAKETZEDELERİN İNFAK, İASE, İBADE VE TEDAVİLERİ DERHAL TEMİN EDİLEREK ELEM VE İZDIRABINIZA MELHEM VE DEVA OLUNUZ . SİZERE DAİMA MINNETTARIZ , SAG OLUNUZ .

EN DERTİN MUHABBET VE HURMETLERİMİLE .

SEFER ULUŞA
HACIBEKTAŞ BELEDİYE AZASI .

030 01 1217727

Şekil 5. 14 Eylül 1957'de Hacibektaş Belediye Azası Sefer Uluş'un telgrafi. Kaynak: 121/772/7, BCA.

11 23 EYLÜL 1957

11 Eylül 1957

Hatip Çayı'nın taşması nedeniyle sular altında kalan Doğu Kapı semti

Bahşemedik bir felakete maruz kalan Ankara'da sularınin kayıplarından

Hatip Çayı'nın taşması yılın en korkunç faciasına sebep oldu

800 ÖLÜ VAR

Ankara 11 (Telgraf). - Bu gün Ankara büyük bir sel felaketine maruz kalınca ve yağışların etkisiyle 800 ölü, bir a buda da 500'ün fazla yaralı tahsil edilmiştir. Otuz beş binin aralığından enfeksiyon olmaktadır. Ayrıca 500 den fazla evin sular altında kalması çok büyük tahmin olmaktadır.

ADRES: Cumhuriyet bulvarı No: 11
TELEFONLAR: 11042-11043-11044-11045-11046-11047-11048-11049-11050

12 EYLÜL

AKŞAM

MÜSTAKİL GAZETE
Kuruluş Yılı : 1918

Seçim Kanunu değişti ve Meclis kendini fesh etti

Son celse kavgalı geçti, Ahmet Fırat döğüldü, İnönü ve Bayur arasında çok sert münakaşa oldu

Yeni seçimler 27 ekimde yapılacak

Ankara, 11 - Meclis 8 saat süren çok gürültülü, kavgalı ve çekişmeli bir toplantıda, önce seçim kanununa tüzatli oylarla ve 27'nci maddesi yeni seçimlere giliilenecek kims kendi kendini tasfiye etti.

Meclis toplantısı, önce seçim kanununa ilişkin maddelerin görüşülmesiyle başladı. Bu maddelerin görüşülmesi sırasında, milletvekilleri arasında çok sert münakaşalar oldu. Özellikle Ahmet Fırat, İnönü ve Bayur arasında çok sert münakaşalar oldu. Fırat, İnönü ve Bayur arasında çok sert münakaşalar oldu.

F. M. P. Kuvvetleri ve Ankara G. M. P. ile 1 saat, Genel Kurul, 1957 ve 1958'te çalıştı

Kurultay sert bir tebliğ neşretti

İnönü ve Gülek yeniden Genel Başkanlığa ve Genel Sekreterliğe seçildiler

Ankara, 11 (Telgraf). - Genel Kurul, 8 saat süren toplantıda, önce seçim kanununa ilişkin maddelerin görüşülmesiyle başladı. Bu maddelerin görüşülmesi sırasında, milletvekilleri arasında çok sert münakaşalar oldu. Özellikle Ahmet Fırat, İnönü ve Bayur arasında çok sert münakaşalar oldu.

KORKUNÇ YANGIN EN GÜZEL RESİM

İstanbul'da meydana gelen büyük yangın, şehrin en güzel resimlerini oluşturdu. Yangın, şehrin en güzel resimlerini oluşturdu.

Tabanca tehdidi altında İki inzibat eri bir kıza tecavüze kalktı

Geçtiğimiz akşamın sonunda sular taze edilmiştir.

12 Eylül 1957

12 Eylül 1957

Şekil 6. 12 Eylül 1957 tarihli Akşam Gazetesi.

Muhalefet Çıkarılan kanundan sonra seçimlere tek parti halinde girme mevzuunu görüşecek

Seçim kanununda yapılan değişiklikten sonra muhalefet partilerinin birliği yapma kararını ne şekilde tatbik mevkiine koyacağı merak edilmektedir. Bir anlaşmaya varıldığı takdirde üç partinin seçime girecek tek partiyi destekleyeceği ve bu mevzuun müzakere edileceği söylenmektedir. (Yazın, 5. te)

6 Sayfa 15 Kuruş

TEL. 14 SAAT 1957
Telefon : 22 42 40
12 EYLÜL 1957 PERŞEMBE

GECE POSTASI

Günlük Müstakil Gazete

Suriye Liderleri Kahirede

Kahire 12 Eylül - Suriye Devleti temsilci heyeti, Kahire'de 12 Eylül günü Suriye Devleti temsilci heyetiyle görüşmelerde bulundu. Bu görüşmelerde, Suriye Devleti temsilci heyeti ile Suriye Devleti temsilci heyeti arasında görüşmeler yapıldı. (Yazın, 5. te)

SEL FELAKETİNDE OLUSAYISI ARTIYOR

ANKARA, BUTUN YURT DERİN MATEM İÇİNDE!

Binlerce kişi açıkta kaldı, ölü miktarı bu sabah 147'ye çıktı!

Ankara 12 Eylül - Ankara'da sel felaketi nedeniyle binlerce kişi açıkta kaldı. Ölü miktarı bu sabah 147'ye çıktı. (Yazın, 1. te)

Şişe içinde bir çocuk ölüsü bulundu!

Şişe içinde bir çocuk ölüsü bulundu. (Yazın, 1. te)

SON DAKİKA

Ankara 12 Eylül - Ankara'da sel felaketi nedeniyle binlerce kişi açıkta kaldı. Ölü miktarı bu sabah 147'ye çıktı. (Yazın, 1. te)

İstanbul'da sel felaketi nedeniyle binlerce kişi açıkta kaldı. Ölü miktarı bu sabah 147'ye çıktı. (Yazın, 1. te)

Gıda maddelerine boy katmak yasak edilmeli

Mide ve gözlerimizin neden çabuk bozulduğu nihayet anlaşıldı

Mide ve gözlerimizin neden çabuk bozulduğu nihayet anlaşıldı. (Yazın, 1. te)

B. M. Meclisi Feshedilmiş değildir!

B. M. Meclisi Feshedilmiş değildir! (Yazın, 1. te)

ithalât için yeni tahsisler yapıldı

Teneke, plâstik, ham deri, naylon ipliği, viskon ve çinko getiriliyor

YENİ İKİ FABRİKA

Ölçü makinesi, hağıt fabrikası kurulmak isteniyor

Ölçü makinesi, hağıt fabrikası kurulmak isteniyor. (Yazın, 1. te)

MALK TOZUCU DİYORKİ!

Malk tozucu DiYorki! (Yazın, 1. te)

Sanayi tahsisleri için tamam

Sanayi tahsisleri için tamam. (Yazın, 1. te)

Dükkâm yıkılan esnaf perişan

Esnaf Başkanları Uzeyir Avunduktan neler istedi

Esnaf Başkanları Uzeyir Avunduktan neler istedi. (Yazın, 1. te)

Çatalcada cinayet!

Av tüfeğiyle bir adam öldürüldü

Çatalcada cinayet! Av tüfeğiyle bir adam öldürüldü. (Yazın, 1. te)

SENDİKALI İŞÇİLERE halâ baskı yapılıyor

Sendikadan ayrılmak istemeyen altı işçi işten çıkarıldı, sendika hareketine geçti

Sendikadan ayrılmak istemeyen altı işçi işten çıkarıldı, sendika hareketine geçti. (Yazın, 1. te)

Şekil 7. 12 Eylül 1957 tarihli Gece Postası Gazetesi.

Şekil 8. 12 Eylül 1957 tarihli Hürriyet Gazetesi.

PERŞEMBE 12 EYLÜL 1957

VATAN

Devlet Nöbetarı

Bütün spor haberleri 6 nci sayfa

Ankara ve civarında müthiş seller yüzünden binlerce insan öldü Dört saat devam eden dolu ile karışık yağmurun suları, Ankara'nın birçok semlerini istilâ etti Kayaş, Mamak, Saimekadin sular bastı. İnsanlar, evler, fabrikalar sularla sürüklendi

Yeni Seçim Kanununun kabulü sırasında MECLİSTE İKTİDAR - MUHALEFET MEBUSLARI DOĞUŞTULAR

İNÖNÜ İLE HİKMET BAYUR ARASINDA ŞERT TARTIŞMALAR OLDU. N. YETKİN MECLİSTEN ÇIKARILDI. CELSEYİ 20 DAKIKA ARA VERİLDİ. FERİDUN ERGİN VE AHMET BİLGİN ŞİDDETLİ KONUŞMALAR YAPTILAR

Milyonlarca zarar var

ANKARA VE CİVARINDA

ANKARA (11 Eylül) - Sel felaketi, Ankara ve civarında büyük zararlar meydana getirdi. Dört saat devam eden dolu ile karışık yağmurun suları, Ankara'nın birçok semlerini istilâ etti. Kayaş, Mamak, Saimekadin sular bastı. İnsanlar, evler, fabrikalar sularla sürüklendi. Milyonlarca zarar var.

Yeni Seçim Kanununun kabulü sırasında MECLİSTE İKTİDAR - MUHALEFET MEBUSLARI DOĞUŞTULAR

İNÖNÜ İLE HİKMET BAYUR ARASINDA ŞERT TARTIŞMALAR OLDU. N. YETKİN MECLİSTEN ÇIKARILDI. CELSEYİ 20 DAKIKA ARA VERİLDİ. FERİDUN ERGİN VE AHMET BİLGİN ŞİDDETLİ KONUŞMALAR YAPTILAR

C. H. P. KURULTAYININ KAPANIŞ KONUŞMASINDA

İNÖNÜ, "SEÇİMİ KAZANACAĞIZ," DEDİ

İNÖNÜ 920 OYLA BAŞKAN, GÜLEK 837 OYLA GENEL SEKRETER SEÇİLDİ. GÜNALTAY "İŞBİRLİĞİNE KİMSE MÂNİ OLAMAZ," DEDİ

İnönü konuşurken

ANKARA (11 Eylül) - C.H.P. Kurultayı, Ankara'da kapandı. İnönü, "Seçimi kazanacağız," dedi. İnönü 920 oyla Başkan, Gülek 837 oyla Genel Sekreter seçildi. Günaltay "İşbirliğine kimse mâni olamaz," dedi.

MAHMUT YENER TEVKİF EDİLDİ

EMLAK SUİSTİMALI SANIKLARINDAN

Kavgaya eden milletvekilleri

MECLİSİNİN İÇİNDEN

Balk C.H.P. ye General Belen Hür. P. ye girdi

Ü. AVUNDUK, SIKINTILAR KALKINMADANDIR. DEDİ

Muhtelif dernek başkanları, köğüt, ılgılı ve yer yokluğundan sıkıyet estiler

SUBAYLARIN İSTİFASI ÖNLENECEK

A. S. KORUR VAZİFESİNDEN ALINDI

BAŞYAZI NABİZ YOKLAMASI

OZCAN ERGÜDER

Mahmut Yener hakkında yazılan makaleye ilişkin haberler.

Meclis seçim kararı alarak dün dağıldı

Yeni Meclis ilk toplantısını 1 Kasım cuması günü yapacak. Ziraat bakanlığı 5 talimatı idaremen kabul edildi

Ü. AVUNDUK, SIKINTILAR KALKINMADANDIR. DEDİ

Muhtelif dernek başkanları, köğüt, ılgılı ve yer yokluğundan sıkıyet estiler

İTİRAF

Mahmut Yener yazıyor

Wöhler von Scheffer'den Beklenen Neutrallığın cevridir

Yeni Vatan

VATAN'da

Şekil 9. 12 Eylül 1957 tarihli Vatan Gazetesi.

Meclis Seçimi Yenileme Kararı Verdi

27 ekim pazar günü yeni seçime gidilmesi ve Meclisin 1 kasımda toplanması takarrür etti - Meclis Reisi Refik Koraltan yaptığı kapanış konuşmasında, kararın tam bir vicdan huzuru içinde alındığını söyledi

Büyük Millet Meclisi dün öğleden sonra, gündüzdeki çalışmalarını bitirerek, Meclis Reisi Refik Koraltan başkanlığında, Meclis üyeleri ve Meclis Sekreteri Mustafa Kurbanoglu ve Meclis Protokolü tarafından açılışta gerçekleştirilen toplantıya katılarak, Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı. Meclis Reisi Refik Koraltan, Meclis'in 27 Ekim Pazar günü yeni seçime gidileceğini ve Meclisin 1 Kasım Pazartesi günü toplanacağını bildirdi. Meclis Reisi Refik Koraltan, Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı. Meclis Reisi Refik Koraltan, Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı.

Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı. Meclis Reisi Refik Koraltan, Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı. Meclis Reisi Refik Koraltan, Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı. Meclis Reisi Refik Koraltan, Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı.

Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı. Meclis Reisi Refik Koraltan, Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı. Meclis Reisi Refik Koraltan, Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı. Meclis Reisi Refik Koraltan, Meclis'in kapanış konuşmasını yaptı.

ZAFER'in
Küçük İlanları
HER GÜN

Foto çekim ve montaj
İllüstrasyon ve tasarım
Yazma ve baskı
Kopya ve çoğaltma
Kısa süreli ilanlar için
ZAFER - Ankara

ZAFER
Demokrasininindir

Sayfa: 9 Perşembe 12 Eylül 1957 Sayı: 2890

Yönetmen: Mustafa Kurbanoglu
Başkan: Mustafa Kurbanoglu
Yardımcı Başkan: Mustafa Kurbanoglu
Koruyucu: Mustafa Kurbanoglu
Yayın: Mustafa Kurbanoglu

Laylı Gencer San Francisco'da

San Francisco'da Laylı Gencer'in konuşması. Laylı Gencer, San Francisco'da yaptığı konuşmada, Türkiye'nin demokrasiye olan bağlılığını vurguladı. Gencer, Türkiye'nin demokrasiye olan bağlılığını vurguladı.

H. Bayur'un Ağır ithamları Karşısında İsmet İnönü Büyük Hezimete Uğradı

Manisa Müstakil Mebusu Hikmet Bayur dedi ki: «Halk Partisi, kendisini Atatürk Partisi ve İnkılapların koruyucusu bilir ve öyle der...»

Millet Partisi veya Cumhuriyetçi Millet Partisi ise, Atatürk'ü her fırsatta küçük düşürmeyi vazife sayar. İnkılabın düşmanıdır. Bu iki partinin her ne bahasına olursa olsun işbirliği yapmaları, siyasi bakımdan büyük bir ahlâksızlıktır. Milletimiz siyasi olgunluğa erişmiştir. Amma, bir seçimde çoğunluğu elde edeceğimiz diye, milleti ir-

ticaa karşı yeniden mücadeleyle mecbur etmeye Halk Partisinin hakkı yoktur. Bu işten bir an evvel vazgeçinler, çok fena bir yoldadılar.»

İNÖNÜ İNKILAPLARA İHANET ETMEKTEDİR

Bayur devamla dedi ki: «Kırsağında Atatürk'ün bu kutsal niyeti bulunan bir kimsedir ki, Atatürk ölür ölmez pullardan, paralardan resmini kaldırmaz, adını unutturmaya çalışmaz. Şimdi daha fenası, Atatürk'ün düşmanlarıyla birleşmekle, O'nun eserini de yıkmaya çalışıyor, yıkıcılarla birlik oluyor.»

Bayur'un çok yerinde bir lâyiha diye vassıflandırdığı seçim kanunu tâdil lâyihası D.P. mebuslarının tam ittifakı ile ve sürekli alkışlar arasında kabul olundu

Bir sahte hareketin kuğu şarkısı

Dün Meclis'te, Bayur'un konuşması üzerine, Meclis üyeleri tarafından bir şarkı söylenildi. Şarkı, Bayur'un konuşmasını eleştiren ve Atatürk'ü yücelten içeriklere sahipti. Şarkı, Meclis üyeleri tarafından büyük ilgiyle karşılandı.

MECLİSTEN BİR KAZI NOT

Meclis'ten bir kazı notu. Meclis üyeleri, Meclis'in kapanış konuşmasını değerlendirirken, Atatürk'ün inkılaplarına olan bağlılığını vurguladı. Meclis üyeleri, Atatürk'ün inkılaplarına olan bağlılığını vurguladı.

Bayraklı Adnan Menderes, Belediye Reisi, Su İşleri Bakanı Bülge İnönü ve Zabit Müdürlüğü sayılı suların bitim duvarıyla kaplı Ankara'nın Marmerözüne mevkinde. (Önki sayılı suların bitim duvarıyla kaplı Ankara'nın Marmerözüne mevkinde. (Önki sayılı suların bitim duvarıyla kaplı Ankara'nın Marmerözüne mevkinde.)

Şehrimizde dün vukubulan büyük ve korkunç seylâp

Elmaçep, Kayış ve Mamekan dağlar halinde gelen seller Ankara'nın büyük bir kısmını bir anda göle çevirdi. Karşı suları ve gece kumulları temayyile yük etti - sular ve sığınan büyük olduğu anlaşıyor - Nüfus sayımı sükunet hâlinde 50 ye yakın çocuk buldu - Seylâp suları tarafından tamamen kapasız olan yollarla bir kısmı açıldı

DEVLET REİSİMİZ VE BAŞVEKİLİMİZ SEYLÂP SAHASINDA BİZZAT MEŞGUL OLDULAR

D. N. K. Meclis üyeleri felaketi sırasında büyük çabalarını gösterdiklerini ifade eden Meclis üyeleri. (D. N. K. Meclis üyeleri felaketi sırasında büyük çabalarını gösterdiklerini ifade eden Meclis üyeleri.)

Şehir ile haber yayıyor

Şehir ile haber yayıyor. Şehir ile haber yayıyor. Şehir ile haber yayıyor. Şehir ile haber yayıyor. Şehir ile haber yayıyor.

Meclisin Teessürleri

B. M. Meclis Reisi Refik Koraltan, sel felakatinin doğurduğu elem ve tesnürün, vatandaşlara duyurulması için Ankara Belediye Başkanlığına bir telgraf gönderdi.

Şekil 10. 12 Eylül 1957 tarihli Zafer Gazetesi.

Ankara Dün Sel Felâketine Uğradı

Elmadağ'dan gelen seller Kayaş, Şişme kadın, Demirlibağçe, Bentderesi, Varlık Mahallesi ve Akköprü'yü sular altında bıraktı

Yüzlerce ölü var SEL FELAKETINE UGRAYAN BÖLGE-DEKİ BUTUN AHŞAP EVLER YIKILDI

Yüzlerce ölü var. Sel felaketine uğrayan bölgedeki bütün ahşap evler yıkıldı.

Sel felaketi, Ankara'nın Elmadag'dan gelen seller nedeniyle meydana geldi. Sel sularında yüzlerce insan hayatını kaybetti. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Ağır su suları Bentderesi mahallesinde ilerliyor. Bu bölgedeki sel felaketi her yıl tekrar eden bir felakettir. (Foto: İsmail Çelik)

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Azgın sularla ümitsiz bir mücadele yapıldı

Ekiplerin bütün gayret ve çalışmalarına rağmen sel bölgesinde maalesef büyük can kayıpları oldu

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Can kaybının kesin sayısı belli değil

Mal kaybının ise milyonlarca lira- rının üstünde olduğu bildiriliyor

Can kaybının kesin sayısı belli değil. Mal kaybının ise milyonlarca liranın üstünde olduğu bildiriliyor. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Bentderesi'deki sel felaketi nedeniyle bölgedeki birçok ev yıkıldı. (Foto: İsmail Çelik)

Kurtarma işine projektörlerin ışığında devam ediliyor

Sel bölgelerinde iki bine yakın asker ve sivil çalışıyor. Ekipler sık sık değiştirilmekte

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Yüzlerce ölü var. Sel felaketine uğrayan bölgedeki bütün ahşap evler yıkıldı.

Sel felaketi hakkında Anadolu Ajansı'nın dün gece verdiği bilgi

Ani dolu yağışı yüzünden Hatip Çayı taşmıştı

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

BU AKŞAM
Dörtüyle Aile Bahçesinde
gök arslanı, tavuklu, domatesli, patatesli, kavrulmuş
Kavutlu
BİRİNCİ KADINCA NA İLAZETİN
Bütün Akşam
Akşam 9:30
Bütün Akşam
Akşam 9:30

Açık Teşekkür
Tebrik ederiz. Tüm Devlet Kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

ŞEKER SİGORTA
Akşam 9:30'da ve Akşam 10:00'da
Teşekkür ederiz. Tüm Devlet Kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı. Sel felaketi nedeniyle Ankara'nın birçok mahallesi sular altında kaldı.

Dikkat - Dikkat
Bütün Akşam
Akşam 9:30
Bütün Akşam
Akşam 9:30

MAJESTİK
Bütün Akşam
Akşam 9:30
Bütün Akşam
Akşam 9:30

TAKSİTLE SATILIK RİSALAR
Bütün Akşam
Akşam 9:30
Bütün Akşam
Akşam 9:30

Dikkat - Dikkat
Bütün Akşam
Akşam 9:30
Bütün Akşam
Akşam 9:30

Dikkat - Dikkat
Bütün Akşam
Akşam 9:30
Bütün Akşam
Akşam 9:30

Dikkat - Dikkat
Bütün Akşam
Akşam 9:30
Bütün Akşam
Akşam 9:30

Ulus, çünkü sel felâketinde can ve mal kaybına uğrayan vatandaşlarımızın acısını paylaşıyor

Şekil 11. 12 Eylül 1957 tarihli Ulus Gazetesi 6. sayfası.

Şekil 12. 12 Eylül 1957 tarihli Zafer Gazetesi 8. sayfası.

Şekil 13. 13 Eylül 1957 tarihli Ulus Gazetesi 6. sayfası.

Selin tahrip ettiği semtlerden resimler

(Foto: Mehmet Sürenkök)

Bayar seylip bölgesinde Çankırı'da 11 Eylül 1957 tarihinde meydana gelen sel felaketi, tahrip ettiği semtlerden resimler. Foto: Mehmet Sürenkök.

Bu evde 4 kişi boğuldu

Çankırı'da 11 Eylül 1957 tarihinde meydana gelen sel felaketi, tahrip ettiği semtlerden resimler. Foto: Mehmet Sürenkök.

Selin müthiş tahribatı

Selin müthiş tahribatı. Çankırı'da 11 Eylül 1957 tarihinde meydana gelen sel felaketi, tahrip ettiği semtlerden resimler. Foto: Mehmet Sürenkök.

Seylabin Geniş tahribatı

Seylabin geniş tahribatı. Çankırı'da 11 Eylül 1957 tarihinde meydana gelen sel felaketi, tahrip ettiği semtlerden resimler. Foto: Mehmet Sürenkök.

Çamurlar temizleniyor

Çamurlar temizleniyor. Çankırı'da 11 Eylül 1957 tarihinde meydana gelen sel felaketi, tahrip ettiği semtlerden resimler. Foto: Mehmet Sürenkök.

Sel sürükledi

Sel sürükledi. Çankırı'da 11 Eylül 1957 tarihinde meydana gelen sel felaketi, tahrip ettiği semtlerden resimler. Foto: Mehmet Sürenkök.

Yıkılan ev

Yıkılan ev. Çankırı'da 11 Eylül 1957 tarihinde meydana gelen sel felaketi, tahrip ettiği semtlerden resimler. Foto: Mehmet Sürenkök.

Felakete uğrayanlar

Felakete uğrayanlar. Çankırı'da 11 Eylül 1957 tarihinde meydana gelen sel felaketi, tahrip ettiği semtlerden resimler. Foto: Mehmet Sürenkök.

Şekil 14. 13 Eylül 1957 tarihli Zafer Gazetesi 8. sayfası.

Kanunu'ndaki değişiklikler; seçimlerde ittifak yapılmasını engellemek için karma liste hazırlanması ile aday listeleri açıklandıktan sonra parti değiştirmenin yasaklanmasını içermektedir. 11 Eylül günü oturumlarını Meclis Başkan Yardımcısı Fikri Apaydın yönetmiştir.

Birinci celse saat 15:00'de açılmış ve öncelikle seçim kanunu görüşülmeye başlanmıştır. 16:40'da başlayan ikinci celse, 18:30'da sona ermiştir. 19:15'te başlayan üçüncü celsede gün boyu tartışılmakta olan seçim kanununun da içinde olduğu 7051, 7052, 7053 ve 7054 sayılı 4 kanun kabul edilmiştir.⁴ Dört kanun kabul edildikten sonra sıra kararlara gelmiştir. Akşamın geç bir saati de olsa kararlar arasında öncelik *"Hasanoğlan istikâmetinden gelen büyük sel felâketi karşısında Türkiye Büyük Millet Meclisinin duyduğu teessürün felâketzede vatandaşlara duyurulmasına karar verilmesi hakkındaki"* başlıklı karara verilmiştir.⁵ Bu felaket karşısında Meclis'in duyduğu teessürün vatandaşlara iletilmesi için böyle bir karar teklifi verilmiştir. Karar, ittifakla kabul edilmiştir. Saat 22:00'de Meclis kapanmadan 2084 ile 2085 numaralı kararların görüşülmesine geçilmiştir. 11 Eylül 1957 günü Meclis'te Seçim Kanunu değiştirilmiş ve 27 Ekim 1957'de seçim yapılmak üzere Meclis kendini feshetmiştir.⁶ 1 Kasım 1956'da başlayan TBMM 10. Dönem 4. Yasama Yılı, 11 Eylül 1957'de 1. Birleşim ile sona ermiştir (TBMM, 1957c).

Öğlen saatlerinden itibaren Ankara'da yüzyılın en büyük doğal felaketi yaşanmaya başlamışken; sel felaketi, Meclis'in gündemine gece Meclis kapanmadan önce çok kısa bir süreliğine girmiştir. Meclis tutanaklarına dikkatli bakıldığında hem DP için çok önemli bir yasanın çıkarıldığı hem de Türkiye siyasi tarihinin en önemli dönüm noktalarından biri olan böyle bir günde, Başbakan Adnan Menderes ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Meclis'e hiç gelmediği görülmektedir. Tutanaklara yansımaya da Hatip Çayı vadisinden Ankara'ya doğru yaklaşmakta olan sel felaketi haberinin, Meclis açılmadan önce öğrenildiği anlaşılmaktadır. Başbakan ve Cumhurbaşkanı da sel alanlarını kontrol için Meclis'e uğramadan yola çıkmıştır.

Selin yıkıcılığı ve yarattığı tahribatın büyüklüğünün bilinmesine rağmen, Meclis olağan gündemi ile oturumlarına devam etmiş ve sel suyu tahribat gücünü yitirdikten sonra Meclis'in teessürünü bildiren bir karar olarak Meclis gündemine girmiştir.

12 Eylül'ün Manşetleri

12 Eylül günü yayımlanan bütün gazeteler 11 Eylül'de Ankara'da meydana gelen sel felaketine ilk sayfalarında yer vermektedir. Selin tahribatının düzeyi için kullanılan dil çok abartılıdır. Akşam Gazetesi, ölü sayısını manşetinde 800 olarak vermiştir ("Hatip Çayı'nın taşması yılın en korkunç faciasına sebep oldu 800 ölü var," 1957, s.1). 3.000 evin su altında olduğunu yazan Milliyet Gazetesi'ne göre Ankara'da 1.000 kişi ölmüştür ("Büyük sel felaketi," 1957, s.1). Vatan Gazetesi ölü sayısını muhabir Kemal Bağlum'un tahminine dayandırarak 1.700 olarak vermektedir ("Ankara ve civarında müthiş seller yüzünden binlerce insan öldü," 1957, s.1). Tercüman Gazetesi ölü sayısını yuvarlak rakamlarla geçiştirmektedir ("Ankara'da selden dün yüzlerce kişi öldü," 1957, s.1). Gece Postası, "Sel felaketinde Ölü Sayısı Artıyor" manşeti ile çıkmış, ölü sayısının 147'ye yükseldiğini ve 400 evin yıkıldığını yazmıştır ("Sel felaketinde ölü sayısı artıyor," 1957, s.1). Hürriyet Gazetesi, dolu ve yağmurun neden olduğu selde, halk arasında dolaşan rivayetlere dayanarak ölü sayısının 100'ü aştığını yazmaktadır ("Ankara'daki büyük sel felaketi," 1957, 12 Eylül).

Daha ölçülü bir dil kullanan gazeteler ise felaketin boyutunun korkunçluğunu, etki alanının genişliğini ve etkili müdahaleyi vurgulamaktadır. Yeni Sabah Gazetesi, 10 metreye yükselen suyun yüksekliğine vurgu yaparken "büyük can kaybı" demekle yetinmektedir ("Ankara'da sel felaketi," 1957, s.1). Cumhuriyet Gazetesi, haberinde, Türkiye'nin uğradığı en büyük sel felaketi olduğunu ve irtibatın koptuğu bölgelerde son durumun ne olduğunun bilinmediğini yazmaktadır ("Ankara ve mülhakatını dün sular istila etti, tahribat korkunç!," 1957, s.1). Can kaybının o kadar çok olmadığını yazan Hergün Gazetesi; Hükümet,

4 Bu dört kanunun numaraları ve adları şöyledir; 7051 sayılı "Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Adliye Vekâleti kısmında değişiklik yapılması hakkında kanun", 7052 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanununa ek kanun", 7053 sayılı "Milletvekilleri Seçimi Kanununun 35 ve 109. maddelerinin tadiline ve bu kanuna muvakkat bir madde ilâvesine dair kanun" ve 7054 sayılı "Karayolları Genel Müdürlüğü kuruluş ve görevleri hakkındaki 5539 sayılı Kanuna ek kanun".

5 Sel felaketini Meclis gündemine getirenlerin DP'li oldukları ama Ankara milletvekili olmadıkları dikkat çekmektedir: Hayrettin Erkmen (Giresun), Muzaffer Kurbanoglu (Manisa), Zeki Erataman (Tekirdağ) ve Rifat Öçten (Sivas).

6 2084 numaralı "Türkiye Büyük Millet Meclisi seçiminin yenilenmesine dair" Karar ile seçimin yenilenmesine karar verilmiş; Meclis gündeminde görüşülecek başka bir konu kalmayınca 2085 numaralı "Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1 Kasım 1957 Cuma günü saat 15 te içtimai hakkında" karar ile 11 Eylül günü Meclis kapatılmıştır.

Askeri Birlikler ve Kızılay'ın derhal harekete geçtiğini bildirmektedir (“Sel faciası: Azgın su baskınları Ankara'ya altüst etti,” 1957, s.1).

Ankara'dan yayın yapan DP'nin yayın organı Zafer Gazetesi, selin verdiği zarar hakkında en ölçülü dili kullanarak nüfus kaybı hakkında tahminde bulunmamaktadır (“Şehrimizde dün vukubulan büyük ve korkunç seylap,” 1957, s.1). Zafer Gazetesi ile Hürriyet Gazetesi Adnan Menderes'in seli gözlediği bölgenin farklı açılardan çekilmiş fotoğraflarını kullanmıştır. Bu bölge için, Zafer Gazetesi Kazıkçı Bostanları civarındaki “Mermerçeşme” yazarken, Hürriyet Gazetesi “Demirlibahçe” olduğunu belirtmiştir. Hergün Gazetesi de Zafer Gazetesi'ndeki fotoğraftan Adnan Menderes'i kırarak yayımlamıştır.

CHP'nin yayın organı Ulus Gazetesi, sel felaketini ilk sayfasında küçük bir fotoğraf ve bir cümle ile haberleştirmiş, sel felaketinin detaylarına gazetenin iç kısımlarında tam sayfa yer vermiştir (“Büyük Felaket,” 1957, s.1). Ulus'un birinci sayfasında Meclis'in gerilimli havası ve siyasi gündem yer almaktadır (“İşbirliğini önleyici tasarı dün kanunlaştı,” 1957, s.1). İç sayfalarında sel haberini milyonlarca liranın üzerinde olan mal kaybının yanında ölü sayısının 300-400 kadar çıkmasından endişe ederek veren Ulus Gazetesi, ölçülü bir dil kullanarak selin oluşumu ve tahribatı hakkında detaylı bilgiler sunmuştur (“Ankara dün sel felaketine uğradı,” 1957, s.6).

12 ve 13 Eylül günlerinde yayımlanan gazetelerin selin tahribatı konusunda kullandıkları abartılı dilin gerçekle örtüşmediği birkaç gün içinde ortaya çıkmıştır. İlk gün atılan abartılı can kaybı sayıları ikinci gün yerini maddi zararın öne çıkarılmasına bırakmıştır. Yayımlanan fotoğraflarda selin yarattığı tahribatın görüntüsünün korkunç olduğu çok açık olsa da, bunları destekleyecek resmi açıklamaların yapılması uzun süre gecikmiştir. Verilerinin oluşturulmasını geciktiren en önemli engel, sel felaketinin öğleden sonra, iş saatleri sırasında gerçekleşmiş olmasıdır. Evin çalışan nüfusu evden uzakta ve işte iken, sele maruz kalanların önemli bir kısmı gündüz evde kalan çocuklar ve kadınlar olmuştur. Bu nedenle sel sonrası, felaketzede ailelerin birleşmesi kolay olmamış, kayıp çocuk ya da eşlerden kimlerin sele kapılarak gerçekten kayıp olduğunun anlaşılması uzun sürmüştür.

11 Eylül 1957: Sel Felaketi

11 Eylül Çarşamba günü öğlen saatlerinde Hüseyin Gazi Dağı'nın üzeri birden bire kararmış, Elmadağ üzerinden Ankara'ya kara bulutlar gelmiş ve Ankara'nın kuzey kesimlerine şiddetli sağanak yağmıştır. Yağmur, şehirde

pek fark edilmemişse de Elmadağ, Çubuk, Esenboğa, Mamak ve Kayaş boyunca başlayan sağanak, özellikle Elmadağ, Esenboğa ve Çubuk hattında ceviz büyüklüğünde doluya dönüşerek etkisini göstermiştir. Esenboğa'ya yağın doludan hava alanı pisti buz içinde kalmış ve pist temizleninceye kadar uçuşlar yapılamamıştır. Elmadağ'a yağın dolular yaklaşık yarım metrelik bir tabaka oluşturmuştur. Asıl felaket; bu dolu tabakası eriyip, dere ve sel yataklarından Hatip Çayı'na karışınca kendini göstermiştir (“Sel Felaketi,” 1957, 12 Eylül, s. 5).

Sel ile ilgili ilk ihbarı yapan, saat 14:00 sıralarında Elmadağ üzerinden geçmekte olan bir askeri uçak olmuş ve telsizle Elmadağ'dan Ankara'ya doğru bir selin geldiğini bildirmiştir (“Ankara feci bir gün yaşadı,” 1957, s. 3). Seli ilk görenlerden biri de demiryolu bekçileri olmuş, selin varlığını ve geldiğini emniyete bildirmişlerdir. Sel, demiryolu hattının 325 metrelik kısmını kopararak sürüklemiş, Mamak ve Kayaş arasındaki tren seferleri sel başladığı andan itibaren durmuştur.

Sel, ağaçları yıkıp, çukurları doldurarak Elmadağ'dan Lalahan'a ve vadi boyunca Hasanoğlu, Kayaş ve Ankara'ya doğru ilerlemiştir. İlk su baskınına uğrayan yerlerden biri Lalahan olmuştur. Kayaş sular altında kalınca, Belediye Başkanı Orhan Eren selden haberdar edilmiştir. Eren, yola çıkıp sele doğru gitmeye çalışmışsa da, Kayaş'ta tahribat yapan selin Ankara'ya büyüyerek devam ettiğini görmüş, şehre geri dönerek yol üzerindeki evleri ve Mamak'taki askeri birlikleri haberdar etmiştir. Başbakan Adnan Menderes, Meclis'e uğramadan yola koyulmuştur. TBMM'de dönemin en önemli meselesi görüşülürken Menderes'in valilikten, belediyeden ve ordudan görevlileri yanına alarak vatandaşın yardımına koşması, Zafer Gazetesi'nde övünülerek anlatılmıştır (“Sel Felaketinin Bize Öğrettikleri,” 1957, s.1). Sel daha hızlı ilerlediği için, Menderes selin bir tarafında kalmış, diğer tarafa geçemediği gibi Ankara'ya da geri dönememiştir (“Sel felaketi,” 1957, 12 Eylül, s.5). Nehrin sağ sahilinde Mamak, Hatip Çayı, Bent Deresi ve Kazıkçı Bostanları'nda çalışmalara katılan Menderes, geceyi Altındağ'daki Tiftik Çiftliği'nde geçirmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, saat 17:30'da nehrin sol sahilinde yer alan Saimekadın'a kadar gidebilmiş, yollarda selin yaptığı tahribat nedeniyle daha ileriye gidememiştir. Saimekadın İstasyonu'nun ayaklarının altındaki toprağı oyan sel, banliyö treninin hareketini engellemiştir. Burada şehre içme suyu veren şebekenin ana boruları sele kapılmıştır. Bayar, köprüünün ayaklarının sağlam olmaması ve banliyö treninin geçidi kapaması nedeniyle, ancak köprüye kadar ulaşabilmiştir. Daha ileriye gitmek istese de, gidememiştir. Saimekadın ve

Konservatuvar civarını inceleyen Bayar, halkı dinledikten ve çeşitli direktifler verdikten sonra şehre geri dönmüştür.

Hatip Çayı'nın yatağında ilerleyen sel suları çok hızlı akarken, bazı yerlerde evlerin boyunu aşmış ve önüne çıkan canlı cansız her şeyi sürüklemiştir. Dere yatağındaki tarlaların hepsi tahrip olmuş ve mahsuller zarar görmüştür. Ağaçlar gibi elektrik ve telefon direkleri de yıkılmış ve sel güzergâhında yer alan yerleşim birimlerinin hem elektrikleri kesilmiş hem de iletişim olanakları ortadan kalkmıştır. Ankara'nın şehir içi telefon görüşmeleri güçlükle yapılmaya çalışılırken Adana, Sivas ve Diyarbakır ile telefon irtibatı kesilmiştir ("Sel 100 milyonluk hasar yaptı," 1957, s. 5). Sel mağdurları kaderleri ile baş başa kalmıştır. Sel felaketi duyulduktan sonra Gençlik Parkı'ndaki tüm eğlence yerleri tatil edilmiş ve Lunapark kapatılmıştır. Radyo müzik yayını kesmiş ve yaşanan felaketle ilgili bilgilendirme yapmıştır.

Hatip Çayı'nın akış yönünde yer alan Kayaş, Üreğil, Mamak, Saimekadın, Gülveren, Bent Deresi, İsmetpaşa Mahallesi, Atıfbey, Dışkapı, Kazıkıçı Bostanları ve Akköprü su altında kalmıştır. Sel suyu Saimekadın'dan sonra, iki kola ayrılmış, bir kolu Demirlibahçe'yi basmış, diğer kolu ise Gülveren üzerinden Dışkapı ve Akköprü'ye doğru ilerlemiştir. Selden en çok etkilenen yer Demirlibahçe olmuştur.⁷ İlk etapta Verem Savaş Hastanesi tarafındaki bostanlıklar alanları dolduran sel, burada 7,8 metreye kadar yükselmiştir. Su altında kalan evlerin çatısına çıkan insanlar; Gençlik Parkı'ndan getirilen sandal, kayak ve motorlar yardımıyla kurtarılmıştır. Gençlik Parkı'ndaki kayıklar, askeri cemsellerle sel alanlarına ve özellikle de Demirlibahçe'ye götürülmüştür. Sel alanındaki kurtarma faaliyetlerine katılan sandalları Gençlik Parkı'nda işleten kendi personelleri kullanmış, gece çalışmasını kolaylaştırmak için gece projektorlerinin ışığı kullanılmıştır. Demirlibahçe'deki Yozgat Talebe Yurdu'nda kalan öğrenciler, suya girerek, sele kapılan çok sayıda çocuğu kurtarmıştır. İlerleyen günlerde yurdun sel felaketzedelerine ilgisi ve yardımı devam etmiş, günlük iâşe desteği yanında yurdun bir katı felaketzedelere tahsis edilmiştir ("Seylâp felaketi," 1957, s.4). Diğer pek çok yerde olduğu gibi Demirlibahçe'de de suyun şiddetine dayanamayan kerpiç evler, kurtulma ümidi ile üzerlerine çıkan vatandaşlarla beraber sel sularına gömülmüştür. Demirlibahçe'nin çukur arazi yapısı ve sel sularının hızla

bölgeyi doldurması nedeniyle tek katlı evlerin hepsi su altında kalmış ve felaketin bölgedeki boyutu yıkıcı olmuştur.

Selin diğer kolu, Bent Deresi ve Varlık Mahallesi ile Sanayi Caddesi ve Kazıkıçı Bostanları'nı etkilemiş ve tahribatı büyük olmuştur. Çankırı Caddesi'nin Dışkapı'ya yakın kısmından başlayarak Dışkapı Meydanı ve Buluş Sineması'nın bulunduğu yerler dâhil olmak üzere Ziraat Mahallesi'ni de su basmıştır. Varlık Mahallesi'nde yüzlerce ev yıkılmış, Yeni Sanayi çarşısındaki dükkânlar ve buraya tamir için getirilen araçların hepsi su altında kalmıştır. Kazıkıçı Bostanları'nda suyun yıkıcı gücü kalmadığı için, maddi zarar dışında can kaybı olmamıştır ("Ölü sayısı 130'a yükseldi," 1957, s. 5). Et ve Balık Kurumu Umum Müdürlüğü'nü de su bastıktan sonra sel, Hipodrom yakınlarına kadar ilerlemiş; oradan Etimesgut'a kadar uzanan sahayı taşkın şeklinde etkilediği için Hayvanat Bahçesi felaketten kıl payı kurtulmuştur.⁸ Burada suyun yüksekliği 20-25 cm'de kalmış, birkaç tavuk ve civciv dışında telef olan hayvan olmamıştır ("Ankaralılar sükûnet bulabildi," 1957, s.5.) Bölgede selin ardında bıraktığı çamur ve balçık nedeniyle, suyun tahliyesi ile çakıl ve kumla dolan yolları boşaltmak epey zaman almıştır.

Dışkapı'dan Akköprü'ye inen sel suyu, Ankara-Yenimahalle yolunu ve yeni asfaltlanan İstanbul Caddesini tahrip etmiş, bu nedenle Ankara'nın hem şehir içi hem de şehirlerarası ulaşımı kesilme noktasına gelmiştir. Trolleybüsler, otobüsler ve otomobillerin hiçbiri çalışmadığı için Dışkapı Caddesi'nde trafik durmuştur. Şehir merkezinde çalışıp Yenimahalle, Etlik, Keçiören, Aydınlıkevler ve Yenidoğan civarında oturanlar iş çıkışı evlerine gidememiş, gece yarılarna kadar otobüs duraklarında beklemek zorunda kalmış ve otobüs duraklarında uzun kuyruklar oluşturmuşlardır. Belediye Yenimahalle'ye gidecekleri Çiftlik yolu üzerinden götürme kararı almış, ancak Çiftlik yolundaki ulaşım da köprünün su altında kalması ile engellenmiştir. Belediye ekipleri 12 Eylül öğlene doğru Yenimahalle yolunu açmış ve İskitler Caddesi üzerinden Keçiören tarafına gitmek mümkün olmuştur. Adana'dan gelen motorlu tren ile 11 Eylül gecesi Elmadağ'a ulaşan yolcular, geceyi Elmadağ'da geçirmiş ve sabah Ankara'ya otobüslerle getirilebilmişlerdir. Selin yarattığı tahribat nedeniyle Ankara-Kayseri ve Ankara-Zonguldak tren seferleri de kesintiye uğramıştır ("Sel felaketi," 1957, 13 Eylül, s. 5).

7 Sel felaketinde su altında kalan Kazıkıçı Bostanları ve Demirli Bostanları, Ankara'nın en önemli bostanlarından ikisidir ve yüzyıllardır Bent Deresi'nin suyu ile doğal yollardan sulanabilmektedir. Demirlibahçe'de yer alan Demirli Bostanları için semtin ismi çağrışım yapsa bile Kazıkıçı Bostanları'nın şehir içinde yerini bulmak için tek ipucumuz Kazım Karabekir Caddesi üzerindeki prefabrik Kazıkıçı Bostanları Camii'dir.

8 Bugün bu alanda Et ve Balık Kurumu'ndan geriye E.B.K. Fetih Camii adını taşıyan bir yapı kalmıştır.

Selin en yıkıcı etkisi, içme suyu şebekesini tahrip etmesi olmuştur. Hamamönü, Cebeci, Yenışehir, Sıhhiye, Maltepe ve Ankara'nın suları tamamen kesilmiş ve şebeke suyu sel sularıyla beraber akmıştır. Kayaş, Üreğil, Mamak, Saimekadın pompa istasyonları su altında kalmış ve hasara uğramıştır. Suyun kesildiği yerlere su verilemediği gibi, diğer yerlere de nöbetleşe su verilmiştir. Gülveren semtindeki motorlar su altında kaldığı için yerinin değiştirilmesine başlanmıştır. Felaket çarşamba günü olmuş, şehre düzenli su verilmesi için pazartesi gününe kadar beklemek gerekmiştir.

11 Eylül Çarşamba günü saat 22:30 olduğunda suyun ilerleyişi durmuş ve çekilmeye başlamıştır. Selle beraber pek çok mahalle ada şeklinde kalmış ve çevreyle irtibatları kesilmiştir. Suyun altına aldığı şeylerin arasında elektrik ve telgraf direkleri, otomobiller ve kamyonlar varken; suyun üzerinde ise ev eşyaları, kapı, pencere ve çatılar ile istifçilerin sakladığı otomobil lastikleri yüzmektedir. Hastaneler yaralılarla dolup taşarken, gözlerinin önünde insanların boğulmasına ve evlerin sel sularının altında kaybolmasına şahit olan onlarca insanın çıldırdığı kaydedilmiştir. Verilen bilgiye göre selin uzunluğu 60-70 km, genişliği 30-40 metre, derinliği de 3-10 metre arasında değişmektedir. Kıbrıs Hava Yolları'nın uçağı ile Lefkoşa'dan Ankara'ya gelen Amerikan Sefareti mensuplarından Binbaşı Robert Zeidner, selin Ankara'nın kuzey doğusunu göle çevirdiğini söylemiştir. Binbaşıya göre oluşan göl, Çubuk Barajı'nın 4 katı büyüklüğündedir ("Sel felaketi," 1957, 12 Eylül, s.5).

12 Eylül Söylentisi: "Çubuk Barajı Yıkıldı, Sular Şehri Basıyor, Kaçınız!.."

Ankaralıları, selin ertesi günü öğlen saatlerinde Ulus Meydanı'nda "Sel geliyor, kaçın" feryatları ile irkilmiştir. Zafer Anıtı'ndan Belediye'ye doğru, yoldan süratle giden bir arabanın camından sarkan bir şahıs, bağırarak halkı kaçması yönünde ikaz etmiştir. Otomobilin arkasından giden cipin içindeki polis memurları da aynı uyarıyı yapınca, halkın telaşı ve heyecanın dozu artmıştır. Bir anda Posta Caddesi'nden, Hal Sokağı'ndan ve Ulus Meydanı'ndan Anafartalar Caddesi yolu ile Hisar'a doğru koşmaya başlayan halk, kısa sürede alçak mevkideki bütün sokakları terk etmiştir. Henüz sel suları çekilirken, Ankaralıları büyük bir panik yaşamış Kocatepe ve Kale civarına dolmuştu ("Sel yüzünden dün Ankara'da muazzam bir panik çıktı," 1957, s. 1). "Kaçın, baraj patladı, sular geliyor" sesleri eşliğinde halk panik halinde kaçışırken, vasıtalar süratle Hisar'a doğru gitmiş ve yollarda kaos oluşmuştur. Halk devlet kurumlarını arayarak suyun ne taraftan geldiğini öğrenmeye çalışmış, haber hızla yayılmıştır. Çubuk

Barajı'nda durumun ne olduğunu öğrenmek için açılan telefonlara yanıt verilmeyince, halk paniği daha da artmıştır ("Sellerin yaptığı zarar 100 milyon lirayı buldu," 1957, s.4).

Hisar'a çıkanların Çubuk Çayı yönünden sel gelmediğini, baraja gidenlerin orada suyun normal seviyesinde olduğunu görmeleri insanları rahatlatmış, hoparlörlerden şehre yapılan anonslarla da panik ortamı dağıtılmaya çalışılmıştır. Ankara ve Polis Radyosu'ndan duyurular yapılmış, bizzat emniyet müdürü, belediye başkanı ve vali halkın arasına karışarak durumu normalleştirmeye çalışmıştır ("Bir asılsız şayia," 1957, s.4). Çubuk Barajı'nın yıkıldığı ve suyun sel şeklinde şehre geldiği haberinin yalan olduğu kısa sürede anlaşılınca, aynı günün akşamında 7 kişi nezaret altına alınmıştır ("Seylap kurbanlarının sayısı 86'ya yükseldi," 1957, s.1). Akşam Gazetesi'ne göre Dışkapı Karakolu'na yapılan asılsız bir ihbar sonucu, Baraj Jandarma Karakolu'ndan aradığını söyleyen bir şahıs böyle bir yalanı uydurmuş ve haber süratle şehre yayılmıştır ("Sellerin yaptığı zarar 100 milyon lirayı buldu," 1957, s.4). Zafer Gazetesi'ne göre bu asılsız iddiayı yayan Ankara'daki CHP Kurultayı'na katılan bir İzmir delegesi ve üç arkadaşıdır ("Bir asılsız şayia," 1957, s.4). İzmir delegesi Seyfi Özgezer'in Zafer Gazetesi'nde şehre heyecan veren hadisenin suçlusunu olarak yansıtılması Ulus Gazetesi'nin dikkatinden kaçmamış ve bu yalan haberin iğrenç bir iftira olduğu yazılmıştır ("Felaket istismarcıları," 1957, s.5). CHP delegesi, suçlu olmadığı anlaşıldığından kısa sürede serbest bırakılmıştır ("Sel mantıkası temizleniyor," 1957, s.5).

Yaraların Sarılması, Yardım Kampanyaları ve Taziyeler

11 Eylül günü Elmadağ, Kayaş ve Mamak'tan dalgalar halinde gelen sel, Ankara'nın büyük bir kısmını hızlı bir şekilde göle çevirmiştir. Önüne çıkan kerpiç evleri ve gecekonduları tamamen yıkmıştır. Sel o kadar hızlı gelmiştir ki, kaçmaya fırsat bulamayanlar ağaçlara tırmanmış ya da evlerin tepesine çıkmıştır. Cumhuriyet, saatlerce ağaçta kalarak kurtulan 60 yaşlarındaki bir ihtiyarın resmini ilk sayfasında vermiştir ("5.5 saat ağaç üzerinde kaldı," 1957, s. 1). Hürriyet ise 7 saat çatıda kalarak kurtulan 50 yaşındaki baş makinist Ahmet Algın'ın kurtuluşunu haberleştirmiştir ("Ankaralıları sükûnet bulabildi," 1957, s. 5). Azgın sular Mamak'ta Algın'ın evini yıkmış, tırmandığı Pompa binasının çatısında 7 saat boyunca ayaklarının altından sular akıp gitmiştir. Sel sırasında çok sayıda çocuğun ailesi ile irtibatı kopmuştur. Sel gecesi 45 çocuk bulunarak ailesine teslim edilmiştir. 10 yıllık akasya ağaçları bile suyun gücüne dayanamamış ve

sele kapılmışken, sadece kalın gövdeli ağaçlara çıkanların kurtulma şansı olmuştur (“Ankara’da büyük bir matem havası var,” 1957, s.3).

Sel nedeniyle Vali Cemal Göktan ve Belediye Başkanı Orhan Eren alınacak tedbirleri belirlemiş ve Belediye Başkan Yardımcısı Turgut Toker’in başkanlığında bir komisyon kurulmuştur. Belediye müdürlerinden oluşan komisyon, felaketzedelelere belediye hizmetlerinin götürülmesi için düzenlemeler yapmıştır (“Seylap büyük zarar yaptı,” 1957, s.3). Komisyon, 11 Eylül gecesi iki tebliğ yayımlamış, öncelikle fırınlara, felaket gecesinden itibaren gece de ekmek çıkarılması talimatı verilmiş ve felaket bölgelerine ekmek tedariki yapılmıştır. Fen ekiplerinin izinleri kaldırılmış, yolların ulaşımına açılmasına ve sokakların temizlenmesine 11 Eylül gecesi saat 22’de başlanmıştır.

Kara gün dostu olan Kızılay, sel haberini alır almaz harekete geçmiş; ilk etapta Cebeci Çayırı’na 600 çadırılık bir kamp kurmuş (“Seylap büyük zarar yaptı,” 1957, s.3), ihtiyacı olanlara elbise, ayakkabı ve battaniye dağıtmıştır. Felaketzedelelerden 200 aile ağır bakım fabrikasında, 200 aile de 28. Tümen Garnizonu’nda misafir edilmiştir. Yaralılara hızlı müdahale edilebilmesi için Kızılay tarafından 4 sağlık ekibi kurulmuştur.

Sel felaketi haberi alındığı ilk andan itibaren Silahlı Kuvvetler, hem halkı ikaz etmiş, hem de kurtarma çalışmalarında aktif çalışmıştır. Sel gelmeden önce küçük uçaklarla Hatip Çayı vadisinde alçak uçuş yapılarak halka sel geldiği haberi duyurulmuştur. Hava durumuna tezat olan bu duyuruların hiç bir etkisi olmamıştır.⁹ Askerler, felaketzedelelere yiyecek ve battaniye taşımış; enkaz kaldırmış ve bölgenin güvenliğini sağlamıştır. Halkla halı yıkanmış; bir yandan ceset çıkarılırken diğer yandan balçıktan çıkarılan eşyalar istiflenmiştir. Ankara, Altındağ ve Çankaya’da yakını olan ordu personeline, subay, astsubay ve sivil memurlara kanuni izinleri bitmiş olsa bile ve silahaltında bulunan erlere askerlik hizmetinden sayılmak üzere 1 ay izin verileceği Milli Müdafaa Vekili tarafından kararlaştırılmış ve ilgililere bu emir tebliğ edilmiştir (“Ölü sayısı artıyor,” 1957, s.3).

11 Eylül gecesi saat 24:00 civarında vilayette yapılan toplantıya; hükümet üyelerinden Cemil Bengü, Milli Müdafaa Vekili Sami Ergin, Nafia Vekili ve Hariciye

Vekili Etem Menderes, Çalışma Vekili Mümtaz Tarhan ile Erkanı Harbiye Umumiye Reisi ve ikinci reisi, Karayolları Umum Müdürü ve İşçi Sigortaları Umum Müdürü olmak üzere asker ve bürokratlar katılmıştır (“Seylap büyük zarar yaptı,” 1957, s.3). Vekiller, vali ve belediye başkanından sel felaketinde yapılan çalışmalar hakkında bilgi almıştır. Sel gecesi yapılan toplantı sonrasında, vatandaşın iskân ve iaşesini yerinde görmek için felaket sahası gezilmeye gidilmiştir.

Sel felaketzedelelerine ülke çapında yardım sağlamak için Kızılay Genel Müdürlüğü’nde, Milli Müdafaa Vekili Semi Ergin başkanlığında bir yardım komitesi kurulmuştur. “Ankara Sel Felaketzedelelerine Yardım Komitesi” adı verilen komite şu isimlerden oluşmaktadır: Milli Müdafaa Vekili Semi Ergin, Kızılay Başkan Yardımcısı Afyon Mebusu Rıza Çerçel, Ankara Mebusu Aliye Coşkun, Başbakan’ın eşi Berrin Menderes, Ankara Valisi Cemal Göktan, Ankara Belediye Başkanı Orhan Eren, T.C. Merkez Bankası Umum Müdürü Nail Gidel, T.C. Ziraat Bankası Umum Müdürü Mithat Dülger, T. Emlak Kredi Bankası Umum Müdürü Medeni Berk, Sümerbank Umum Müdürü Mehmet Akın, Bedia Göktan, Nebile Üresin ve Hasan Baldudak. Yardım kampanyasına sağlanacak para yardımının Ankara’da T.C. Ziraat, T. Emlak Kredi ve T. İş Bankalarının Yenişehir şubelerine açılan özel hesaplarda toplanılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca vilayetlerde valiler, kazalarda kaymakamların başkanlığında Kızılay temsilcilerinin katılımıyla birer komite kurulacak ve derhal faaliyete geçecektir.

Ankara Sel Felaketzedelelerine Yardım Komitesi’nin yardım kampanyası Berrin Menderes’in verdiği 5 bin Lira bağışla açılmıştır. Çalışma Vekâleti İşçi Sigortaları Kurumu Umum Müdürü 100 bin Lira, Kızılay İstiklal şubesi bütçesinden 3 bin Lira, Ankara Valiliği 20 bin Lira, PTT İdaresi Umum Müdürlüğü 50 bin Lira, Melek Sineması sahibi bir günlük hasılatı olan 756 Lira, Zübeyde Mengüç 100 Lira, Nebile Üresin 100 Lira, isminin açıklanmasını istemeyen biri 100 Lira ve Bozyük’te kurulan komite 2 bin Lira bağışta bulunmuştur (“Felaketzedelelerin bütün ihtiyaçları karşılanıyor,” 1957, s.1). Belediye Başkanı Orhan Eren’in başkanlığında toplanan Ankara Belediyesi Encümeni 100 bin Lira ve İstanbul Belediye Encümeni 30 bin Lira bağış yapmıştır. Adana Belediyesi, kurduğu yardım komitesi emrine 3 bin Lira vermiştir.

9 Güneşli bir havada uçaklara alçak uçuş ile yaptırılan bu duyurunun hiçbir işe yaramadığını Şenol Cantek “Sel Gider, Kum Kahr”da da vurgulamaktadır (Şenol Cantek, 2017, ss.43-106).

Sel sırasında 3 fırın ve 1 değirmen su altında kalmıştır. Bu fırınlardan biri Bent Deresi'nde bütün çalışanlarıyla beraber su altında kalmış ve çalışanları hayatlarını kaybetmiştir. Şehrin ekmeçlik un ihtiyacı derhal Belediye tarafından karşılanmaya başlanmış; askeri fırınlarda üretilen 100 bin ekmeğin de günlük olarak dağıtılmasına karar verilmiştir ("Felaketzedelerin bütün ihtiyaçları karşılanıyor," 1957, s.1). Daha 11 Eylül gecesi Yayla Makarna Fabrikası 1,5 ton makarna dağıtmıştır. Polatlı Un Fabrikaları sahibi Selahattin Benli de 100 çuval un bağışlamıştır. Yardımsevenler Derneği felaketzedelere vermek için 1 kamyon kavun karpuz ve 1 kamyon meyve tedarik etmiştir. Kızılay, 3 günde 950 çadır, 2200 battaniye, 1000 takım elbise, 1000 kat çamaşır çorap ve entari dağıtmıştır ("Felaketzedelere çok geniş çapta yardımlar başladı," 1957, s.4). Günde 2000 kişiye sıcak yemek vermeye başlanmış, 1000 kişiye de peynir ve tereyağı gibi kuru yiyecekler verilmiştir. Bu gıda yardımlarının dışında ayrıca felaketzedelere 3 günde 20.000 ekmeç dağıtılmıştır.

Ankara Bira Fabrikası İşçileri Sendikası İdare Heyeti çadırlardaki 4 üyesini ziyaret etmiş ve 100 lira bağış yapmıştır ("Seylap felaketi," 1957, s.4). Ankara Umum Otomobilciler, Şoför ve İşçileri Cemiyeti bir yardım komitesi kurmuştur. Garanti Bankası'nda özel hesap açılmış ve ilk yardım olarak 2.500 Lira bağışta bulunulmuştur. Manisa'da bir komite kurulmuş ve il özel idare bütçesinden 2 bin Lira yardım yapılmıştır. Manisa Sanayi Odası 1.500 Lira yardımda bulunmuştur. Amortisman Kredi Sandığı Umum Müdürlüğü tarafından sel felaketzedelerine kullanılmak üzere Kızılay'a 100 bin Lira bağış yapmıştır. DP'nin Nallıhan Merkezi de belediyeye 1000 Lira vermiştir. Gemlik halkından olan Şükrü Şenol, Ankara sel felaketzedeleri için, Akşam Gazetesi'nin Gemlik muhabiri Hüsamettin Küley vasıtasıyla 1.000 Lira nakdi yardımda bulunmuştur.

Selin yaralarını sarmak ve felaketzedelere yardımcı olmak için Kızılay'a bağışlar yapılmaya devam etmiştir. Emekli Sandığı selden etkilenen memur ve müstahdem üyelerine sıra bekletilmeksizin üç aylık maaşları oranında borç vereceğini ve ayrıca 100 bin Lira bağış yapacağını açıklamıştır ("Selden zarar görenlere yardımlar," 1957, s.1). Çocuk Esirgeme Kurumu, sel felaketine uğrayan mıntıkaldaki ailelerin ilkokula giden çocuklarına okul önlüğü, okul kitapları defter ve kalem yardımı yapma kararı almıştır. Aileler, ilkokullardaki başöğretmenlerden alacakları bir vesika ile kuruma başvurunca, bu yardıma ulaşabilecektir. Türkiye Milli Talebe Federasyonu folklor, koro ve caz toplulukları da felaketzedelere yardım kampanyasına katılmıştır. 80 kişiden oluşan ekip, hasılatını sel felaketzedelerine

birakacakları bir Ege turuna çıkacaktır ("Sel için," 1957, s.1). Sular İdaresi Umum Müdürü ve Sergi Müdürü'nün katıldığı bir toplantıda felaketzedeler yararına Gençlik Parkı'nda bir konser hazırlandığı duyurulmuştur.

Sel felaketi ile dayanışma gösterenlerin arasında elçiliklerin ve yabancı devlet insanların da olduğu görülmektedir. Federal Almanya elçiliği vereceği kokteyli ertelemiş, Almanya Cumhurbaşkanı ve başbakanı, Bonn Büyükelçiliğimiz vasıtasıyla hükümete felaketi teessürle karşıladıklarını açıklamıştır. Japon Büyükelçisi belediye başkanına taziyede bulunmuş ve 1000 lira yardımda bulunmuştur. Irak Kralı Faysal teessürlerini iletmiştir. İran Elçisi taziyelerini iletmiş ve 1000 Lira çek göndermiştir. Pakistan elçisi de mektup yollamış ve elçilik çalışanlarından toplanan 1550 Lirayı yollamıştır. Kore Büyükelçisi belediyeye uğramış ve 1000 Lira vermiştir. Macaristan büyükelçisi de teessürlerini belediye başkanına bildirmiştir. İtalya cumhurbaşkanı telgraf yollamıştır. Pakistan Cumhurbaşkanı İskender Mirza ve Libya Kralı Majeste I. İdris, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a telgraf çekmiştir. Bulgaristan elçisi de taziyeye sunmuştur. Teessürlerini ileten ve kampanyalara yardım gönderen ülkelerin çeşitliliği; sel haberinin yurtdışında da üzüntüyle karşılandığını göstermektedir.

Resmi Bilanço ve "Nasıl oldu?"

Selin verdiği maddi zararı ölçmek ve can kaybını hesaplamak çok kolay olmamıştır. Öncelikle mahalle muhtarlarından bölgelerindeki kayıp miktarını tespit etmeleri istenmiştir ("Ölü sayısı 130'a yükseldi," 1957, s.5). Zararın tespit edilmesi için karayolları ekipleri ve 12 nafia ekibi de görevlendirilmiştir ("Sel 100 milyonluk hasar yaptı," 1957, s.5). Resmi makamların verdiği maddi zarar ve can kaybı sayıları gün gün farklılık göstermiştir. Yeni Sabah gazetesi 12 Eylül günü Valinin resmi beyanatına göre o ana kadar 86 kişinin öldüğünü duyursa da, aynı haberin içinde 147 kişinin öldüğünü ve 480 evin yıkıldığını yazmaktadır ("Sel felaketinin bilançosu: 147 kişi öldü, 480 ev yıkıldı" 1957, s.1). Tercüman Gazetesi ise 2 bin evin yıkıldığını, 100 evin kısmen harap olduğunu ve ölü sayısının 89 olduğunu duyurmuştur ("Ankara'daki felakette maddi zarar 100 milyon," 1957, s.1). 13 Eylül'de ölü sayısı 130'a yükselmiştir ("Sel zayıtı kabarıyor," 1957, s. 1). İlerleyen günlerde enkaz altından ve yollardaki çamur yığınlarının içinden cansız bedenler çıkmaya devam etmiştir. Cesetler, Tıp Fakültesi'nde ve Numune Hastanesi'nde toplanıp, temizlendikten sonra ailelerine gösterilmiş ve hüviyetleri anlaşılanlar şehir mezarlığına gömülmüştür. Şehir mezarlığına 12 Eylül'de 25, 13 Eylül'de 15 defin yapılmıştır

("Sel felaketi," 1957, 14 Eylül, s. 3). Hergün Gazetesi, sel felaketinde hayatını kaybedenlerin bir kısmının isimlerini yayımlarken, Mamak'ta evlerinin çatısına çıkarak yardım istemelerine rağmen bütün üyeleri sel sularına kapılan 5 kişilik Aran ailesinin evlerinin yıkılmasını haberleştirmiştir ("Sel felaketinin kurbanları henüz tespit edilemedi," 1957, s. 1). Maddi zarar ve can kayıplarının yanında, gazetelerde sıklıkla çıldıran insanların haberleri de verilmektedir. Akşam Gazetesi'nde sel felaketi gözünün önünde gerçekleşen ve yakınlarının boğulduğuna şahit olan 18 kişinin çıldırdığı bilgisi bulunmaktadır ("Sel afetinin zayıf bilançosu kabarıyor," 1957, s. 4).

Valiliğin 14 Eylül'de yayınladığı tebliğde kesin bilgilendirilmenin 16 Eylül Pazartesi yapılacağı duyurulmuştur. 15 Eylül'de selin korkunç bilançosu; ölü sayısı 140 ve maddi zarar 200 milyon Lira olarak açıklanmıştır ve ölenlerin daha çok çocuklar olduğu anlaşılmıştır ("Ankara'daki selin korkunç bilançosu," 1957, s. 1). Daha sonraki yıllarda resmi can kaybı 165 olarak sabitlenmiştir. Resmi rakamı oluşturan 165 kişinin kimlik bilgileri halen bilinmemektedir. Gazetelerde bazı isim listeleri çıkmış olsa da, bu listeler bir iki gün yayımlandıktan sonra bir daha yayımlanmamıştır. Sel felaketinde hayatını kaybedenlerin sayısının resmi rakamın çok üzerinde olacağı açıktır. Çünkü selin başladığı Elmadag'ın eteklerinden itibaren tahrip ettiği pek çok yerleşim biriminin elektrik ve telgraf altyapısı çökmüştür. Mamak'tan itibaren ise etkilenen yoksul gecekondu bölgelerinde nüfusa kaydedilmemiş çocukların sayısının yüksek olabileceği düşünüldüğünde; bu çocukların resmi rakama dâhil edilmediğini düşündürmektedir. Definlerin her bölgede farklı zamanlarda yapıldığı göz önüne alındığında; can kaybı rakamı olarak verilen 165 rakamının, gerçekten uzak olduğu görülmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi muhabirinin "Nasıl oldu?" sorusunu yanıtlayan Çankaya Kaymakamı Kemal Yılmaz, "Onlar mal kurtarma kaygısı ile canlarını telef ettiler" demiştir ("Sel baskınında ölenlerin adedi gittikçe artıyor," 1957, s. 5). Çeyizini kurtarmak isteyen genç bir kızın, sel evini istila ederken ölüşünü yorumlayan kaymakamın, ölümlerin hepsi için benzer bir kanaatte olduğu açıktır. Kaymakam, sel baskınına 1 saat öncesinden haber alıp pipiyle Mamak'a kadar gelmiş, havanın günlük güneşlik olduğunu görenleri; selin geldiğine bir türlü ikna edememiştir. Kaymakamın, felakette hayatını kaybedenleri suçlaması sorumsuzcadır. Sel felaketi haberleri gazetelerde çeşitli boyutları ile ele alınırken, Kerim Yund imzalı "Ankara tufanın sebepleri" başlıklı yazı dikkat çekmektedir. Ülkeyi, "Türkiye öteden beri başboş suların serserilik ve derebeylik yaptığı ülkelerden biri" sözleriyle niteleyen yazı; dönemin

gündelik gazetelerinde sel felaketi ile ilgili bilimsel verileri kullanarak yazılan tek analiz yazısıdır:

"İskân ve orman, suların hasar yapmasını önler. Akarsuların coşma ve taşma alanı iyi hesaplanıp, buralara barınak yapılmasının kötü sonuçları yurttaşlara bildirilmeli ve böyle yerlerde iskân kesinlikle yasaklanmalıdır. Bundan birkaç yıl önce de Eskişehir'de, Meriç boylarında sular binlerce cana kıymıştır. Eğer Hatip Çayı'nın başlarında, kaynaklarında ve geçtiği yerlerde orman bulursa idi Ankara Tufanı ya hiç olmayacak veya çok hafif atlatılacaktı. Ormanlık yerlerde ısı farkı çok olmadığından dolu yağmayacaktır. Eğer Elma Dağı, ormanlık bir dağ olsa idi, bu kadar çok miktarda dolu yağmayacaktı. Ankara Tufanı ertesi, Cuma Günü Hacı Bayram Camii'nin vaizinin dediği gibi Tanrı'nın kullarına verdiği bir ceza değildir. Halkın çıplak gezmesinin oyun oynamasının değil, cehaletin ormanları yakıp yıkmasının ve usulsüz iskân dolayısıyla çekilmektedir" (Kerim Yund, 1957, s. 6).

Cumhuriyet'e konuşan eşini kaybetmiş bir ihtiyarın sözleri ise şöyledir: "İhtiyarlıkta genç kız alma, el alır. Dere kenarına ev yapma sel alır." ("Sel baskınında ölenlerin adedi gittikçe artıyor," 1957, s. 5). Çankaya Kaymakamı da bu ihtiyar gibi, sel felaketinin asıl suçlusunun dere yatağına ev yapmış ve selin geldiğine rağmen haberi ciddiye almayan insanlar olduğu düşüncesine sahiptir. Oysa Kerim Yund'un işaret ettiği gibi, dere boylarını ve Elma Dağı'nın kıraç yamaçlarını ağaçlandırmayanların hiç mi suçu yoktur?

Bent Deresi, "Felaket İstismarcılığı" ve Şehrin Planı

Zafer Gazetesi, Bent Deresi civarında girilen imar hareketleri nedeniyle, Bent Deresi yolu üzerindeki ve derenin kenarındaki yüzlerce evin istimlak edilerek, burada yaşayan vatandaşların son 1 yıl içinde muhtelif yerlere yerleştirildiğini yazmaktadır. Selin gece olmamasından ve evlerin önemli bir kısmının istimlak edilmiş olmasından memnun olan Gazete, Bent Deresi civarında can kaybının azlığını buna bağlamaktadır ("Sevle büyük zarar yaptı," 1957, s. 3). Daha felaketin yaraları sarılmadan ve sel suları çekilmeden, felaketin boyutlarını görmezden gelerek, istimlak meselesini örnekleyerek aktarmaya devam etmiştir ("Hükümetin kudret ve imkânları," 1957, s. 4). 1956 yılında Belediye, Bent Deresi sakinlerine; dereyi ıslah edeceğini, kanal yapacağını, daracık yolu 50 metre genişliğinde bulvar yapacağını söyleyerek; bölgedeki kaçak gecekondu istismak edeceğini bildiren bir tebligat yollamıştır. Tebligata uyan evlerin bir kısmı selden önce boşaltılmıştır. Evlerini boşaltmayanlar ise, sel günü

alçaktan uçan uçakların “sel geliyor, evlerinizi terk edin” uyarısını, evleri istimlak etmeye çalışan belediyenin bir oyunu olduğunu düşündükleri için dikkate almamışlar.

Vali ve belediye başkanının Zafer Gazetesi'nde yer alan demeçlerinde, sel felaketi üzerinden bölgenin doğal yapısına plansız bir şekilde yapılan müdahalelerin savunulduğu görülmektedir (“Hükümetin kudret ve imkânları,” 1957, s. 4). Ankara Valisi, 12 Eylül'de yaptığı açıklamada 1920'li yılları işaret ederek, Bent Deresi yatağında taş ocakları ve birkaç bostan bulunduğunu; Hazineye ait olan bu arazilerde zamanla gecekonduların peyda olduğunu belirtmiştir. Özellikle dere yatağındaki evler, kulübeler, barakalar, dükkânlar ve sergiler birbirine o kadar girift ve sosyal hayata o kadar aykırıdır ki, bu durum başta vali olmak üzere herkesi üzmektedir. 1957 yılının Eylül ayında; istimlak ve tahliyeler ile derenin ıslahı ve yol inşaatı son hızıyla ilerlerken, ansızın sel olmuştur. Valiye göre, yaşanan sel felaketinin tek tesellisi budur. Bent Deresi'nin Demirlibağ'den Dışkapı'ya kadar olan kısmı selden önce istimlak edildiği için, büyük bir felaketin önüne geçilmiştir. Belediye Başkanı Orhan Eren, “*dere yatağının ıslah edilmesi ve geniş bir bulvar yapılması*” talimatını veren Başbakan'a teşekkür etmektedir. Birçok ev ve dükkân son bir yıl içinde yıktırıldığı için, selde oluşabilecek büyük can ve mal kaybı önlenebilmiştir (“Hükümetin kudret ve imkânları,” 1957, s. 4). İstimlak sırasında yıktırılan evlerin büyük bir kısmı, yaşanan sel felaketine dayanamayacak kadar ilkel tekniklerle inşa edilmiş kerpiç evlerdir.

Ankara'nın sel felaketinin Zafer Gazetesi'nde yer alışı şekli ve Ankara Valisinin demeci üzerine Ulus Gazetesi'nde bir eleştiri yazısı yayımlanmıştır. Ulus Gazetesi, valinin açıklamalarını ve verilmiş biçimini eleştirerek; bütün vatandaşları büyük acıya uğratan bir sel felaketi üzerinden “felaket istismarcılığı” yapıldığını yazmaktadır: “*Felaketten bile DP'ye lehte pay çıkarılmakta ve bundan fayda sağlanmaya çalışılmaktadır.*” (“Felaketistismarcıları,” 1957, s. 4). Ankara Valisi ve Belediye Başkanı'nın demeçlerinden; Başbakan Adnan Menderes'in 1956 yılında “Ankara İmar Planı” uygulanmaya başlarken, Bent Deresi'nin ıslah edilip kapatılmasını ve 50 metre genişliğinde yol yapılmasını bizzat emrettiği anlaşılmaktadır. Ankara'nın ihtiyaç duyduğu imar planı için Ankara Belediyesi Ağustos 1954'de uluslararası bir yarışma açmış; Mart 1955'de Nihat Yücel ve Raşit Uybadin'in hazırladığı proje birinci olmuştur. “Ankara İmar Planı”, 1957 yılında Bakanlar Kurulu'nda onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Şenyapılı, 1985, ss.152-153). Bu plan, ana hatları ile çerçeve çizmekten öteye gidememiş ve yaptığı nüfus tahminleri, gerçek nüfusun çok gerisinde kaldığı için, ölü doğduğu kabul edilmiştir

(Cengizkan, 2002, s. 189). Seçilen planın yetersiz ve olumsuz yanlarına bir de Başbakan'ın şehrin doğal dokusunu tahrip edici keyfi müdahaleleri eklenmiştir. Tam da bu noktada, Ankara Valisine göre Menderes'in işaret ettiği düzeltmeler yapılmamış olsaydı, binlerce insan ölmüş olacaktı (“Hükümetin kudret ve imkânları,” 1957, s. 4).

Sel Sonrası

Yağma ve çapulculuğa karşı sel mıntıkası asker kordonuna alınmış ve çeşitli emniyet bölgeleri oluşturularak yardım ekiplerinin kurtarma ve tahliye çalışmaları başlamıştır (“Maddi zararın bilançosu henüz belli değil,” 1957, s. 1). 12 Eylül akşamında İstanbul İtfaiyesi'nden bir ekip, çalışmalara destek olmak için trenle Ankara'ya hareket etmiş ve bir de arazöz getirmişlerdir (“Sel 100 milyonluk hasar yaptı,” 1957, s. 5). 13 Eylül günü suların çekildiği bölgelerde hayat normalleşmiş ve felakete uğrayan bölgelere ulaşım sağlanmıştır. Kayaş'tan Etimesgut'a kadar uzanan kilometrelerce alanın tamamen temizlenmesi uzun süreceği gibi yığılı duran milin altından neler çıkacağı da belli değildir (“Sel mıntıkası temizleniyor,” 1957, s. 1).

14 Eylül'de 10'ar kişilik 21 temizlik ekibi kurulmuştur (“Felaketzedelere çok geniş çapta yardımlar başladı,” 1957, s. 4). Bunlar polis ve muhtar nezaretinde askerle beraber dere yatağındaki eşyaları toplamaya başlamıştır. Askerler Elmadağ'dan itibaren arama tarama yaparak çamur içindeki cesetleri çıkarmıştır. Arama kurtarma sahası genişletilerek Nallıhan ve Polatlı'ya kadar 175 km'lik sahaya devriyeler çıkarılmıştır (“Ankara'daki sel felaketinin kurbanları dün 104'e yükseldi,” 1957, s. 1). Su altında kalan semtlerin suyunu İtfaiye teşkilatı boşaltmıştır. Suyun boşaltıldığı yerde, vidajlarla çamurların boşaltılmasına geçilmiş; suyun tahliyesi için İstanbul'dan getirilen arazöz ve motopomplar kullanılmıştır. Çamurların arasından cesetler çıkmaya devam etmiş ve özellikle Akköprü semtindeki Yeni Han'da yüzlerce hayvanın su altında kalarak boğulduğu görülmüştür (“Çamurlar arasından cesetler çıkarılıyor,” 1957, s. 1).

Hükümet, 17 Eylül'de felaketzedeleri ilgilendiren önemli kararlar alındığını ilan etmiştir (“Seylağ felaketzedelerine mesken temin edilecek,” 1957, s. 1). Sel gecesi başlayan ekmek ve yiyecek yardımı devam edecektir. İster ev sahibi olsun ister kiracı, selden zarar gören herkes, çadırlardan alınarak kirayla tutulacak evlere yerleştirilecektir. Bu evlerin kirası 1 yıl boyunca Yardım Komitesi tarafından ödenecek, ayrıca felaketzedelere arsa tahsisi yapılacak, üzerlerine büyük binalar inşa edilerek kat mülkiyetine göre birer daire verilecektir. Vatandaşların acılarına ortak olan

Hükümet, sel felaketi nedeniyle tamamen veya kısmen yıkılan evlerin yerine modern ve sıhhi birer evin inşasına karar vermiştir. Bu nedenle Belediye İmar Müdürlüğü, plan ve projeler hazırlayıp, en kısa sürede yepyeni bir mahalle kuracaktır. Yıkılan evlerin büyük bir kısmının, belediyenin istimlak için tebligat gönderdiği gecekondular olduğu hatırlanırsa, evleri yıkılan insanların, selden sonra zorunlu olarak semt değiştirmesi gerektiği görülecektir. Sel felaketinde evleri yıkılan felaketzedeler ile aynı süreçte birkaç önce evleri istimlak edilmiş olan "istimlakzedeler" in iskân sorunu ortaya çıkmıştır. Yasal nedenlerle ve doğal yollardan evlerinden çıkmış olan istimlakzedeler ile felaketzedelerin iskân sorunu, Ankara gündemini bir süre daha meşgul etmiştir.

Felaketzedelere mahalle kurulacağı vaat edilse de, kısa bir süre sonra 4 binalık bir site inşaatına başlanmıştır. Binaların yeri için İstanbul Caddesi ile Yenimahalle İvedik Caddesi arasındaki 6. duraktaki saha seçilmiş ve 25 Eylül 1957 günü blok apartmanların temeli atılmıştır. Başvekil Adnan Menderes'in direktifleri ile yapılmaya başlayan 320 apartman dairesinin, ev sahibi ve kiracı ayırımı yapılmadan, bedelsiz verilmesine karar verilmiştir ("Sevlyap felaketzedeleri için blok apartmanlar yapılıyor," 1957, s.1). Felaketin üzerinden 15 gün geçmeden felaketzedeler için apartman inşa edilmeye başlanması ile övünülse de; felaketzedelere evleri yapıp vermeye demokratik siyasetin ömrü yetmemiş ve 27 Mayıs Askeri Darbesi sonrasında, 1961 yılı içinde askerler yönetimdeyken ilk üç binadaki evler dağıtılmıştır (Şenol Cantek, 2017, s. 69). Dördüncü apartman bir yıl sonra bitirilmiştir. Başlangıçta bedelsiz verileceği söylenen daireler için, felaketzedelerden 20 yıl vadeli, peşinatsız, faizsiz 20 ila 24 bin TL para alınmıştır.

Felaketzedelere blok apartman inşaatına başlanırken; istimlakzedeler geçici olarak Varlık Mahallesi'nde yapılan 335 göçmen evine kira karşılığı yerleştirilmiştir. Bu evlerin inşaatına 1955-1956 yıllarında Bulgaristan göçmenlerine verilmek üzere başlanmış, Başbakanlığın emri ile açıkta kalan ailelere tahsis edilmiştir (TBMM, 1964, ss. 295-297).¹⁰ İstimlakzede olan 620 aileden 537'si buradaki 335 evde bir arada oturmaya başlamıştır. 1960 yılında bu evlerin asıl sahibi olan göçmenlere verilmesine karar verilmiş, boşaltılmayan 185 ev için tapu sahibi olan Bulgaristan göçmenleri Danıştay'a dava açmıştır. Varlık Mahallesi'ndeki evlerden çıkmayan istimlakzedelerin 1962

yılında Telsizler civarında yapılan sosyal meskenlerden kendilerine öncelik talep ettikleri görülmektedir (169/17/15, BCA).

Sel felaketinden sonra Bent Deresi üzerindeki köprüler yıktırılmış ve dere DSİ tarafından menfez içine alınarak üzerinden 10 metre genişliğinde yol geçirilmiştir. Bent Deresi, erken Cumhuriyet döneminden itibaren Ankara'nın önemli bir gezi ve park alanı olma özelliğini, selden sonra tamamen yitirmiştir. Toplam 5 km uzunluğundaki menfezin ilk aşamasının yapımına Konservatuvar'dan Dışkapı'ya kadar olan kısma 1958 yılının Nisan ayında başlanmış; Dışkapı'dan Varlık Mahallesi'ne kadar olan ikinci aşama ise 1959 sonunda bitirilmiştir (Tamura, 2012, s.92). Çok kısa süre içerisinde, 18-21 Haziran 1961 tarihlerinde yoğun yağın yağmurunun etkisi ile Ankara'nın pek çok deresi gibi Hatip Çayı da sel felaketi getirmiştir. 1961'de yaşanan taşkının ardından İçişleri Bakanlığı'nın emri ile Ankara'daki derelerin ve sel yataklarının kontrolü için taşkın projeleri yapılmış ve sel kapanları icat edilmiştir (Batukan, 1967, s. 8). 1961 yılındaki sel felaketi sonrasında Mamak ilçesi sınırları içerisinde yer alan İncesu, Gökçeyurt, Üreğil, Karabayır ve Kusunlar Sel Kapanları yapılarak selin önlenmesine çalışılmıştır. Yazı Deresi üzerine Üreğil, Kusunlar Deresi üzerine Kusunlar, Bayındır Deresi üzerine Bayındır Barajı, daha içeride Karabayır Sel Kapanı, Şaraplı Dere üzerinde Lalahan ve Kuruçay Deresi üzerinde Nenek (Gökçeyurt) Sel Kapanları yapılmıştır. Yerleşim alanlarının dışına yapılan sel kapanları "Ankara Taşkın Projesi" kapsamında Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı olan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nce yapılmıştır. Taşkınların büyük çapta hasara yol açmasını önlemek için, ilerleyen yıllarda Ankara genelinde sel kapanları yapılmaya devam etmiştir (Bozkurt, 2013, ss. 21-78).

Sel felaketi sırasında şehirdeki önemli bir aktör olarak DP'li belediye başkanı Orhan Eren öne çıkmaktadır. Eren, DP İl Başkanı iken 1955 yılında belediye başkan adayı olarak belirlenmiş, 22 Kasım 1955'de Başkan seçilmiş ve kararın onanması için 9 Ocak 1956'ya kadar beklemiştir (255/3/4, BCA). 1957 erken genel seçiminde DP Ankara'da oy kaybetmiş ve 22 milletvekilliğinin hepsini CHP kazanmıştır. Bu ağır yenilgi üzerine DP Ankara İl İdare Heyeti görevden alınmış, Orhan Eren de belediye başkanlığından çekilmiştir. Orhan Eren, çok

10 Bu detayları, 8 Ocak 1964'te İzmir Milletvekili Mustafa Uyar'ın sözlü sorularına İmar ve İskân Bakanı Celalettin Uzer'in verdiği sözlü yanıtlardan ve Uyar'ın sürdürdüğü tartışmalardan öğrenmekteyiz. Uyar, istimlakzedeler için Telsizler mevkiinde yapılan 344 evin tahsis edilmesini, peşinatın 2 bin 500 Lira olması, kalanın 20 yılda ödenmesi üzere eski bakan Fahrettin Kerim Gökay'ın verdiği "ev" sözünün tutulmasını istemektedir.

kısa bir süre sonra 30 Kasım 1957'de Sümerbank İdare Meclisi üyeliğine atanmıştır (147/60/15, BCA). Seçilmiş belediye başkanı Orhan Eren'in başkanlığı 2 yıldan az sürmüştü ve başkanlığının bitmesinde DP'nin Ankara'daki oy kaybı kadar sel felaketi de etkili olmuştur. Ankara'daki sel felaketine DP'nin Ankara'daki seçim yenilgisi de eklenince; 8 Kasım 1957 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile Ankara Belediyesi ikinci defa "mansup reislik"¹¹ ile idare edilmeye başlamış (147/57/10, BCA) ve ertesi gün Ankara Valisi uhdesine verilmiştir (267/31/9, BCA). DP iktidarı döneminde Ankara Valileri Kemal Aygün ve daha sonra Dilaver Argun da, mansup belediye başkanlığını üstlenmiştir. Orhan Eren'den sonra, Kasım 1957'den 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi'ne kadar ve darbeden 17 Kasım 1963 Yerel Seçimleri'ne kadar Ankara'nın seçilmiş bir belediye başkanı olmamıştır.

Sonuç

Ankara tarihinde "1957 Sel Felaketi"nin can kayıpları ve verdiği maddi zarar açısından "İstanbul'un zelzelesi kadar önemli" olacağı kanaati selin ertesi günü oluşmuştur. Sel felaketinin Ankara'nın mekânsal özelliklerini yitirmesinde, felaketzedelerin hayatında, Bent Deresi'nin akışında ve Ankara'nın siyasal yaşamı üzerine çok önemli sonuçları olmuştur. Ancak kısa bir süre içinde sel felaketi unutulmuştur. 1957 selinin boyutu hakkında çok sayıda spekülasyon yapılmış ve (özellikle internet ortamında) yenileri de yapılmaya devam etmektedir. Bu açıdan bakıldığında yakın tarihimizin doğal afetleri arasında, en kolay unutulmanın "sel felaketi" olduğu görülmektedir. Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olan Ankara şehrinde, 1957 yılının Eylül ayında ülkenin siyasi gündeminin yoğun olduğu bir dönemde gerçekleşen bir doğal afetin; oluşu ve ilk etkileri kayıt altına alınmaya çalışılmış, sonrasındaki gelişmelerle felaket arasında ilişkiler kurulmuştur.

Hatip Çayı'nın getirdiği sel felaketi Ankara'nın arada sırada taşkın yapan derelerinin devlet eliyle birer birer yer altına çekilmesi sürecini başlatmıştır. Şehrin doğal dokusunun bozularak, akarsuların menfeze alınması işlemi, sel felaketi nedeniyle ilk defa 1959 yılında Bent Deresi'ne uygulanmıştır. Bu müdahale yeni taşkınların

olmasını engellememiş; iki yıl sonra 1961 yılında Hatip Çayı tekrar taşmış ve sel baskını olmuştur. 1961'deki sel baskını sonrasında büyük dereleri besleyen küçük suların ve sel yataklarının önüne sel kapanları yapılmaya başlamıştır. Sel kapanları, 1960'lı yılların ilk yarısında vadilerden gelen suları toplayarak suyun tahrip gücünü azaltarak, şehir içindeki yıkıcı etkilerini engellemek için yapılmıştır. Sel felaketlerini önlemek için yapılan kapanlar, yapay birer gölet olarak Ankaralıları yeni gezinti alanları olmuştur.

Bent Deresi civarındaki gecekonduların istimlak edilmesi, geniş bulvar yapımı ve derenin toprak altına çekilmesi çalışmalarının selden 1 yıl önce Adnan Menderes'in doğrudan müdahalesi ile başladığı görülmektedir. DP'nin yayın organı Zafer Gazetesi, can kaybının azlığını, istimlak politikasına bağlayan yayınlar yapmıştır. 1957 Sel Felaketi, doğaya yapılan müdahaleyi hızlandırmıştır. Sel Felaketi sonrasında Bent Deresi ve çevresi Ankara'nın önemli bir gezi alanı olma özelliğini yitirerek tamamen insansızlaştırılmıştır. Resmi rakamlara göre 165 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Selden etkilenen ailelere vaat edilen, inşaatına başlanan ve kiralanın ev sayısına bakıldığında 320 ailenin felaketzede ve 620 ailenin istimlakzede olmak üzere toplam 940 ailenin 1957 yılında Ankara'da gerçekleşen sel felaketinden etkilendiği görülmektedir. Evleri kullanılamaz hale gelen felaketzedelerden parasını ödeyebilenlerine Yenimahalle'de Seylap Sitesi'nde ev verilmiştir. İstimlakzedeler bir süre daha kirada kalmış ve devletin yaptığı sosyal konutlarda öncelik talep ederek kalıcı iskân sahibi olmaları çalışmışlardır.

Sel felaketinin olduğu 11 Eylül 1957 günü; Meclis çalışmaları aksatılmadan seçim kanunu değiştirilmiş ve erken seçim kararı alınmıştır. Bu kadar önemli bir gündem tartışılırken Meclis'te olmaları beklenen Başbakan Adnan Menderes ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar, sel haberini alınca kurtarma çalışmalarını denetlemeye gitmişler ve yükselen su nedeniyle ilk gece sel alanında mahsur kalmışlardır. Felaket gecesi kurulan "Ankara Sel Felaketzedelerine Yardım Komitesi"ne ilk başkanı Berrin Menderes, 5 bin Lira ile yapmıştır. Sel felaketinin etkisinin ülke çapında hissedildiğini, felaketzedelere yapılan yardımların çeşitliliği ve kampanyaya katılımın yaygınlığı

11 Bakanlar Kurulunun [İcra Vekilleri Heyeti] belediye başkanını atamasına "Mansup Reislik" sistemi adı verilmektedir. Mansup reislik sistemi, 1950 ile 1960 yılları arasında sadece DP iktidarı döneminde rastlanan şekliyle, belediye başkanlığı görevine valilerin atanması olarak uygulanmıştır. Bu atamalar 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 94. Maddesinin B fıkrasına dayanılarak Bakanlar Kurulu kararı ile yapılmıştır. Valilere belediye başkanlığı görevini yükleyen bu uygulama ilk defa 1954 yılında Ankara'da karşımıza çıkmaktadır. Daha sonra 1957 yılında Ankara'da ikinci defa uygulanırken, İstanbul, Adana, Eskişehir, İzmit, Adıyaman, Kırklareli, Manisa, Maraş, Konya, Mardin, Amasya, Rize, Antalya ve Trabzon belediyelerinin de mansup reislik ile valiler tarafından idare edilmesi kabul edilmiştir.

göstermektedir. Sel günü, erken seçim kararı alınmış ve seçim dönemi, çok sert bir politik iklimde geçmiştir. Tekrar vurgulamak gerekirse, 1957 yılı erken genel seçim kararı, selden bir gün önce DP'nin yetkili organlarında alınmış ve Meclis'e sel günü sevk edilmiştir. Sel felaketinin erken seçime neden olduğu bilgisi doğru değildir. Hatta selin gelişinin yarattığı tahribatın felakete dönüştüğü haber alınmış olmasına rağmen Meclis gündemi ertelenmemiş ve her ne olursa olsun seçim kanunu yenilenmiş ve erken seçim kararı alınmıştır. Felaket, DP'nin Ankara'da oy kaybetme nedenlerinden biri olmuş, 1957 seçimlerinde Ankara'dan milletvekili çıkaramamış ve bu nedenle seçilmiş DP'li belediye başkanı çekilmiştir. Ankara şehrinin yönetimi valiye, mansup reislik olarak bırakılmıştır.

Erken Cumhuriyet döneminde Ankara'nın örnek bir şehir olarak şenlendirilmesine ve imarına özen gösterilmiş, özel kanunlar çıkarılmış, bütçeler ayrılmış ve planlar yapılmıştır. 1930'larda İncesu Deresi ve Çubuk Çayı'na yapılan iki müdahale Ankara'yı "su" ile başarılı bir şekilde ilişkilendirmiştir. Şehrin istasyonla ilişkisini kesen bir bataklık görünümündeki İncesu Deresi'nin taşkın alanı, Gençlik Parkı'na dönüştürülmüştür. Bu süreçte İncesu Deresi mecrasının önemli bir kısmı toprak altına çekilmişse de, şehrin merkezinde su sporlarına imkân veren ve sandalla gezintiler yapılabilecek önemli bir dinlenme alanı oluşturulmuştur. Ankara'ya çok yakın bir mesafede Çubuk Ovası'nı terk eden Çubuk Çayı'nın üzerine şehrin su ihtiyacının karşılanması için Çubuk I Barajı kurulmuştur. Bu müdahale ile mecrasında şehre gelen su miktarı büyük oranda azalmış ve Çubuk Çayı'nın şehir içindeki varlığı sembolik hale gelmiştir. Cumhuriyet'in ilk barajı da olan Çubuk I Barajı'nın çevresinde Ankara'nın hafızasında unutulmayacak bir dinlenme alanı oluşturulmuştur. Ankara'nın sakinleri için güzel sonuçlar elde edilmiş olsa da, bu iki müdahalede derelerin doğal ortamlarının korunmadığına dikkat edilmelidir. 1950'li yıllardan itibaren derelerin aktıkları vadiler ve onları besleyen sel yatakları, gecekondulaşmanın ve kaçak yapılaşmanın yoğun yaşandığı yerler olarak dikkat çekmektedir. Bu döneme kadar şehrin genişleme yönünün tarihi merkez olan Ulus'tan yeni merkez Kızılay'a doğru olduğu görülse de, 1950 sonrasında genişlemenin yönü Hatip Çayı'nın diğer tarafına dönmüştür. İdarecilerin keyfi yaklaşımları ile Ankara'nın akarsu mecralarına müdahaleler 1956-1957 yıllarında başlamış ve ulaşım ağının genişletilmesi için Bent Deresi ilk kurban olmuştur. 1957 Sel Felaketi, plansız ve programsız yapılan müdahalelerin meşrulaştırılması için hoyratça kullanılmış; derelere yapılan bütün müdahalelere rağmen Ankara'da su baskınları ve sel felaketleri bir türlü

önlenememiştir. Bir zamanlar her yağmur yağdığında "Kayaş'tan Hatip Çayı ile sel gelecek" diye paniğe kapılan Ankaralılar, yakın tarihe dair hafızası tamamen silinmiş bir şehirde hangi caddenin altından hangi derenin geçtiğinden bile haberdar değildir. Şehrin büyüme dinamikleri ile uyumsuz imar planı hazırlanması planların hiçbir zaman uygulanamamasına ve idarecilerin otoriter tutumları Ankara'nın doğal dokusunun bozulmasına, kültürel mirasının yağmalanmasına ve mekânsal özelliklerini yitirmesine neden olmuştur. Bir yandan akarsuları yer altında menfeze çekip üzerlerini kapatanlar, diğer yandan yaptıkları parklara bahçelere göletler, tahta köprüler ve fiskiyeler ilave etmektedir. Doğal olanı korumak yerine yapay olanı görünür hale getirmek daha kolay olsa da; günden güne asfalt ve beton ile kuşatılan Ankara'da yağın yağmur toprağa karışmamakta, her yıl aynı düzeyde gerçekleşen yağış dere ve sel yataklarını tekrar ortaya çıkarmaktadır. Ankara'da her yağış sonrasında beliren su baskını ihtimali ve sel felaketi tehlikesi, derelerin kendi doğal mecralarında "tekrar" özgürce akacağı ve sularını topladıkları alanların ağaçlandırıldığı güne kadar devam edecektir.

Kaynakça

- 5.5 saat ağaç üzerinde kaldı. (1957, 13 Eylül). *Cumhuriyet*, s.1.
- Ankara dün sel felaketine uğradı. (1957, 12 Eylül). *Ulus*, s.6
- Ankara feci bir gün yaşadı. (1957, 13 Eylül). *Yeni Sabah*, s.3.
- Ankara ve civarında müthiş seller yüzünden binlerce insan öldü. (1957, 12 Eylül). *Vatan*, s.1.
- Ankara ve mülhakatını dün sular istila etti, tahribat korkunç!. (1957, 12 Eylül). *Cumhuriyet*, s.1.
- Ankarada büyük bir matem havası var. (1957, 13 Eylül). *Tercüman*, s.3.
- Ankara'da iki yeni kaza: Yenimahalle ve Güdül. (1957, 2 Eylül). *Zafer*, s.1.
- Ankara'da sel felaketi. (1957, 12 Eylül). *Yeni Sabah*, s.1.
- Ankara'da selden dün yüzlerce kişi öldü. (1957, 12 Eylül). *Tercüman*, s.1.
- Ankara'daki büyük sel felaketi. (1957, 12 Eylül). *Hürriyet*, s.1.
- Ankaradaki felakette maddi zarar 100 milyon. (1957, 13 Eylül). *Tercüman*, s.1.
- Ankara'daki sel felaketinin kurbanları dün 104'e yükseldi. (1957, 14 Eylül). *Hürriyet*, s.5.
- Ankara'daki sel'in korkunç bilançosu. (1957, 16 Eylül). *Vatan*, s.1.
- Ankaralılar sükunet bulabildi. (1957, 13 Eylül). *Hürriyet*, s.5.

- ASKİ. (2013). *Ankara'da su altyapısı*. Ankara: ASKİ Genel Müdürlüğü.
- Bakanlar Kurulu Kararları 147/57/10. (1957, 8 Kasım). T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi (BCA), Akara.
- Bakanlar Kurulu Kararları 147/60/15. (1957, 30 Kasım). T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi (BCA), Ankara.
- Bakanlar Kurulu Kararları Kataloğu 267/31/9. (1957, 9 Kasım). T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi (BCA), Ankara.
- Başbakanlık Muamelat ve Umum Müdürlüğü 169/17/15. (1963, 30 Mart). T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi (BCA), Ankara.
- Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü 121/772/7. (15 Eylül 1957). T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi (BCA), Ankara.
- Batukan, İ. (1967). Ankara Taşkın Projesi Tatbikatı. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 145, 7-9.
- Bir asılsız şayia. (1957, 13 Eylül). *Zafer*, s.4.
- Bozkurt, O. Ç. (2013). *Operation of the water control structures*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyük felaket. (1957, 12 Eylül). *Ulus*, s.1.
- Büyük sel felaketi. (1957, 12 Eylül). *Milliyet*, s.1.
- Cengizkan, A. (2002). *Modernin saati*. Ankara: Mimarlar Derneği.
- Cumhuriyetin 50. Yılında Ankara 1973 İl Yıllığı*. (1973). Ankara.
- Çamurlar arasından cesetler çıkarılıyor. (1957, 15 Eylül). *Ulus*, s.1.
- D.P. Grubu seçim tarihini tesbit etti: 27 Ekim. (1957, 6 Eylül). *Akşam*, s.1.
- Felaket istismarcıları. (1957, 14 Eylül). *Ulus*, s.5.
- Felaketzedelere çok geniş çapta yardımlar başladı. (1957, 15 Eylül). *Zafer*, s.4.
- Felaketzedelerin bütün ihtiyaçları karşılanıyor. (1957, 14 Eylül). *Zafer*, s.1.
- Fuat Köprülü DP'den istifa etti. (1957, 8 Eylül). *Akşam*, s.1.
- Hatip Çayı'nın taşması yılın en korkunç faciasına sebep oldu 800 ölü var. (1957, 12 Eylül). *Akşam*, s.1.
- Hükümetin kudret ve imkanları. (1957, 13 Eylül). *Zafer*, s.4.
- İşbirliği "resmen" ilan edildi, fakat iktidar kanun hazırlıyor. (1957, 5 Eylül). *Akşam*, s.1.
- Kaynar, İ. S. (2016). *Engürü'den Ankara'ya: 1892-1962 arasında Ankara'nın iktisadi değişimi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kerim Yund. (1957, 21 Eylül). Ankara tufanının sebepleri. *Vatan*, s.6.
- Maddi zararın bilançosu henüz belli değil. (1957, 13 Eylül). *Ulus*, s.1.
- Müşterek Kararnameler Kataloğu 255/3/4. (1956, 9 Ocak). T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi (BCA), İstanbul.
- Ölü sayısı 130'a yükseldi. (1957, 14 Eylül). *Ulus*, s.5.
- Ölü sayısı artıyor. (1957, 13 Eylül). *Hergün*, s.3.
- Sel 100 milyonluk hasar yaptı. (1957, 13 Eylül). *Milliyet*, s.5.
- Sel afetinin zayıt bilançosu kabarıyor. (1957, 14 Eylül). *Akşam*, s.4.
- Sel baskınında ölenlerin adedi gittikçe artıyor. (1957, 14 Eylül). *Cumhuriyet*, s.5.
- Sel faciası: Azgın su baskınları Ankarayı altüst etti. (1957, 12 Eylül). *Hergün*, s.1.
- Sel felaketi. (1957, 12 Eylül). *Hürriyet*, s.5.
- Sel felaketi. (1957, 13 Eylül). *Gece Postası*, s.5.
- Sel felaketi. (1957, 14 Eylül). *Vatan*, s.3.
- Sel felaketinde ölü sayısı artıyor. (1957, 12 Eylül). *Gece Postası*, s.1.
- Sel felaketinden resimler. (1957, 13 Eylül). *Ulus*, s.6.
- Sel felaketinin bize öğrettikleri. (1957, 14 Eylül). *Zafer*, s.1.
- Sel felaketinin bilançosu: 147 kişi öldü, 480 ev yıkıldı. (1957, 13 Eylül). *Yeni Sabah*, s.1.
- Sel felaketinin kurbanları henüz tespit edilemedi. (1957, 14 Eylül). *Hergün*, s.1.
- Sel için. (1957, 19 Eylül). *Hürriyet*, s.1.
- Sel mntıkası temizleniyor. (1957, 14 Eylül). *Milliyet*, s.1.
- Sel yüzünden dün Ankara'da muazzam bir panik çıktı. (1957, 13 Eylül). *Vatan*, s.1.
- Sel zayıtı kabarıyor. (1957, 14 Eylül). *Akşam*, s.1.
- Selden zarar görenlere yardımlar. (1957, 14 Eylül). *Yeni Sabah*, s.1.
- Selin tahrip ettiği semtlerden görüntüler. (1957, 13 Eylül). *Zafer*, arka sayfa.
- Sellerin yaptığı zarar 100 milyon lirayı buldu. (1957, 13 Eylül). *Akşam*, s.4.
- Seylap büyük zarar yaptı. (1957, 12 Eylül). *Zafer*, s.3.
- Seylap felaketi. (1957, 14 Eylül). *Zafer*, s.4.
- Seylap felaketzedeleri için blok apartmanlar yapılıyor. (1957, 26 Eylül). *Zafer*, s.1.
- Seylap felaketzedelerine mesken temin edilecek. (1957, 18 Eylül). *Zafer*, s.1.
- Seylap kurbanlarının sayısı 86'ya yükseldi. (1957, 13 Eylül). *Cumhuriyet*, s.1.
- Şehrimizde dün vukubulan büyük ve korkunç seylap. (1957, 12 Eylül). *Zafer*, s.1.

- Şenol Cantek, F. (2017). Sel gider, kum kalır. F. Şenol Cantek (Der.). *Sanki viran Ankara* içinde (ss. 43-106). İstanbul: İletişim.
- Şenyapılı, T. (1985). *Ankara kentinde gecekondu gelişimi (1923-1960)*. Ankara: Kent Koop. Batıkent Konut Üretim Yapı Kooperatifleri Birliği.
- Tamur, E. (2012). *Suda suretimiz çıkıyor*. Ankara: Kebikeç Yayınları.
- TBMM. (1957a). *221no'lu Komisyon Raporu*. TBMM web sitesinden 1 Mayıs 2017 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d10/c020/tbmm10020083ss0221.pdf> adresinden erişildi.
- TBMM. (1957b). *Kanunlar ve kararlar*. TBMM web sitesinden 1 Mayıs 2017 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc039/kanuntbmmc039/kanuntbmmc03907033.pdf adresinden erişildi.
- TBMM. (1957c). Takrirler. *Zabıt Ceridesi* içinde (ss.734-736). TBMM web sitesinden 1 Ağustos 2017 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d10/c020/tbmm10020091.pdf> adresinden erişildi.
- TBMM. (1964). Sorular ve cevaplar. *Tutanak Dergisi*, 24(3), 295-297. TBMM web sitesinden 22 Kasım 2017 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c024/mm__01024028.pdf adresinden erişildi.
- Yenimahalle ve Güdül kaza teşkilatı faaliyete geçiyor. (1957, 1 Eylül). *Zafer*, s.1.